

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Bc. Ludmila Němcová

**Děkovná modlitba
jako součást životního stylu křesťana**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Dr. Michal Altrichter Th.D.

Forma: kombinovaná

Obor: Učitelství náboženství a katechetika

Studijní program: Teologie

OLOMOUC 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
a použila jsem pouze uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci 5. dubna 2019

Bc. Ludmila Němcová

Poděkování:

Děkuji doc. Dr. Michalu Altrichterovi, Th.D., za poskytnutí odborných rad, cenné připomínky, ochotu a vstřícný přístup během zpracování této práce.

Obsah

Úvod.....	4
1 Charakteristika pojmů	7
1.1 Děkováná modlitba.....	9
1.2 Životní styl křesťana.....	11
2 Biblické souvislosti	15
2.1 Vybrané momenty děkovné modlitby ze Starého a Nového zákona.....	16
2.2 Modely biblických osobností (Abrahám, Josef Egyptský, Ester).....	20
2.3 Jak spolu modlitba a Písmo souvisejí.....	26
3 Boží prozřetelnost a mezní situace člověka.....	28
3.1 Stále se radujte, v modlitbách neustávejte. Za všech okolností děkujte, neboť to je vůle Boží v Kristu Ježíši pro vás (1Te 5,16–18).....	32
3.2 Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha, kdo jsou povoláni podle jeho rozhodnutí (Ř 8,28).....	34
3.3 Proměna člověka v modlitbě a zkušenost církve (podněty světeckých osobností).....	36
4 Životní styl a každodenní úsilí o duchovní život.....	42
4.1 Psychologické a duchovní předpoklady křesťanské identity	47
4.2 Duchovní doprovázení	53
4.3 Vybraná svědectví o působení děkovné modlitby v životě věřících	58
Závěr.....	65
Bibliografie	68
Seznam zkratk	73

Úvod

Děkovná modlitba je nedílnou součástí duchovního života křesťana. Vděčnost začíná tam, kde člověk zůstává stát v úžasu nad Boží dobrotou a jeho dary. Lidský úžas, kdy je člověk přemožen Boží dobrotou, výmluvně popisuje žalmista v těchto verších: „Vidím tvá nebesa, dílo tvých prstů, měsíc a hvězdy, jež jsi tam upevnil: Co je člověk, že na něho pamatuješ, syn člověka, že se ho ujímáš?“ (Ž 8,4–5) Ale ani autor tohoto žalmu by nedokázal Bohu dobrořečit, kdyby nepozvedl svůj duchovní zrak, chtěje spatřit Boží přítomnost v celém jeho stvoření. Dívat se na svět očima vděčnosti je zásadní zvláště pro dnešní společnost.

Byť je zřetelný růst pozitivních hodnot a existují svědectví o solidním úsilí jedinců a společnosti, přesto jsou rovněž intenzivní dopady negativních zpráv. V lidech se objevuje pesimismus a jejich pohled do budoucnosti je plný pochybností a strachu.

Do tohoto světa plného obav přichází křesťan s poselstvím o Boží dobrotě a se svým životním stylem, jehož součástí je děkovná modlitba. Ta je vyjádřením vděčnosti Bohu za každý jeho dar, zvláště pak za dar největší, dar spásy v Ježíši Kristu. Ten je důvodem křesťanské radosti vedoucí k vzdávání díky Bohu, který je dárce veškerého dobra.

Aby se děkovná modlitba zakořenila do životního stylu křesťana, musí se integrovat do každé jeho části. Křesťan je tedy člověkem, který vzdává díky v každé životní události, jak píše apoštol Pavel: „Stále se radujte, v modlitbách neustávejte. Za všech okolností děkujte, neboť to je vůle Boží v Kristu Ježíši pro vás.“ (1Te 5,16–18) Děkovat Bohu i v těžkých životních situacích představuje krok víry a důvěry v Toho, který moudře řídí dějiny světa i život každého člověka. A který má moc proměnit i těžké situace na dobro těch, kteří ho milují (srov. Ř 8,28).

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila téma děkovné modlitby, protože ho vnímám jako zásadní pro duchovní život jednotlivce v této aktuální společnosti. Skrze děkovnou modlitbu má Bůh moc měnit člověka samého, jeho pohled na lidi i celý tento

svět. A člověk je pozván k tomu, aby s Bohem spolupracoval na díle spásy s tímto světem. Podle mého názoru se děkovaná modlitba může stát způsobem, jak pomoci lidem znovu objevit ve svých životech pokoj a radost.

Cílem této práce je představit děkovnou modlitbu jako součást životního stylu křesťana a ukázat tak na její význam ve všech životních okolnostech.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole se budu zabývat charakteristikou pojmů děkovné modlitby a životního stylu křesťana.

Ve druhé kapitole uvedu čtenáře do biblických souvislostí a vysvětlím význam děkovné modlitby ve Starém i Novém zákoně. Učiním tak na příkladu vybraných momentů i biblických postav z dějin izraelského národa, které ve svém životě zažily těžké životní okolnosti i vykupující moc Boží. Jejich jednání v těchto situacích je příkladem pro život i dnešních křesťanů.

Ve třetí kapitole pojednám o Boží prozřetelnosti a jejím působení zvláště v mezních situacích člověka. Dále se zaměřím na některé vybrané pasáže z listů apoštola Pavla dané do souvislostí s děkovnou modlitbou, protože apoštol Pavel dává na tento způsob modlitby ve svých listech velký důraz. Obsahem třetí kapitoly budou také příklady světeckých osobností s tímto druhem modlitby. Bude zde zdůrazněno, jak děkovaná modlitba prolínala jejich životem a jaký pro ně měla význam.

Ve čtvrté kapitole se budu věnovat životnímu stylu křesťana a jeho úsilí o duchovní život. Dále rozeberu psychologické a duchovní předpoklady křesťanské identity a pozornost zaměřím i na duchovní doprovázení pomáhající k prohloubení duchovního života a pochopení významu děkovné modlitby. Zmíním také význam růstu, který patří k duchovnímu zrání a je nutný pro přirozený vývoj v duchovním životě. Práci zakončím podkapitolou svědectví věřících, kteří zakusili moc děkovné modlitby na svém vlastním životě, a která jsou autentickým příkladem Božího působení obohacujícím tuto práci.

Při své práci jsem uplatnila nejvíce metodu induktivní, kdy z dílčích faktorů vyvozují obecnější závěry. K tomuto postupu posloužila i metoda porovnávací, protože bylo zapotřebí výsledky postavit vedle sebe a rozhodnout se pro finální východisko

a řešení. Učinila jsem tak na základě studia dostupných pramenů a literatury vztahující se k tomuto tématu.

1 Charakteristika pojmů

Cílem této práce je představit děkovnou modlitbu jako součást životního stylu křesťana a ukázat tak na její význam ve všech životních okolnostech, ve kterých se člověk může nacházet. Ať už se jedná o dobré či naopak těžké životní okolnosti, jako je smrt, válka, hlad, nemoc, nebo každodenní všední starosti, které se nevyhýbají žádnému člověku.

Původ tohoto utrpení nacházíme podle katolické nauky v třetí kapitole knihy Geneze, která popisuje vzpouru proti Bohu, která se objevila již u prvních lidí.¹ V listě Římanům zase čteme: „Skrze jednoho člověka totiž vešel do světa hřích a skrze hřích smrt; a tak smrt zasáhla všechny, protože všichni zhřešili“ (Ř 5,12). „V tomto prvním hříchu se již rýsuje základní „podstata“ zla: snaha o autonomii tvora (a celého stvoření) proti jeho Tvůrci, obrácení běhu dějin světa, nikoli směrem stanoveným Stvořitelem a nezištnou láskou, která mu dala počátek, ale směrem k naplnění v sobě samém. (...) Proto se účinnost zla v tomto světě nemůže spatřovat pouze v nepořádku a rozkladu, ale spíše v akcích a organizovaných pokusech a úsilí jednotlivých lidí, národů i celého světa vystačit si v tomto světě pouze sám.“²

Tento zásadní problém lidské pýchy a snahy vystačit si v životě bez Boha se odráží v celých dějinách lidstva a přináší s sebou neblahé následky. Každý člověk trpí a zároveň utrpení způsobuje druhým. Apoštol Pavel píše: „Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci.“ (Ř 7,19) Utrpení nelze chápat jako cíl a smysl života, ale spíše jako jeho nutnou součást. Je to daň za lidskou svobodu. S. C. Lewis ve své knize *K jádru křesťanství* píše: „Bůh samozřejmě věděl, k čemu dojde, pokud tyto bytosti své svobody zneužijí. Zřejmě mu to za ten risk stálo. Ano, nám se to příliš nezdá. Je ovšem těžké nesouhlasit s Bohem. On je pramen veškeré naší schopnosti uvažovat. (...) Bůh je

¹ Srov. RAHNER, Karl a Herbert VORGRIMLER. *Teologický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2009, s. 421.

² Tamtéž.

zřejmě přesvědčen, že válečný stav, jenž v tomto světě vládne, je cena, kterou stojí za to zaplatit za svobodnou vůli.³

Další pohledy na otázku utrpení a zla představuje například Carl Gustav Jung, který říká: „Je cosi hrozného v tom, že člověk má i stínovou stránku, která se neskládá jen z pouhých malých slabostí a vad na kráse, ale obsahuje i přímo démonickou dynamiku.“⁴

Pro křesťany existuje záchrana z tohoto koloběhu zla skrze smrt a vzkříšení Ježíše Krista. On svým utrpením dává smysl každému lidskému utrpení. Člověk je povolán k tomu, aby svoje utrpení spojil s utrpením Ježíšovým. V prvním listě Petrově čteme: „K tomu jste přece byli povoláni; vždyť i Kristus trpěl za vás a zanechal vám tak příklad, abyste šli v jeho šlépějích.“ (1P 2,21)

Utrpení se tedy v křesťanském pojetí stává hodnotou, ze které lze těžit. „Bůh je ten, kdo je schopen proměnit každé fiasko.“⁵ Dává smysl nesmyslnému utrpení a proměňuje ho v pozitivní hodnotu. Toto tvrzení nebagatelizuje (neumenšuje) vliv zla na člověka a svět, ale ukazuje možnost postoje, jak lze k utrpení přistupovat.

Jiné postoje přinášejí negativní důsledky pro člověka samotného i na jeho okolí. Pokud člověk odmítne připustit utrpení a popírá ho, neznamena to, že utrpení zmizí. Spíše se člověk dostává do stavu psychické poruchy. Tento způsob může být velmi devastující, protože člověk nepřiznává realitu takovou, jaká je. Hans Buob popisuje v knize *Růst v modlitbě a cesta obrácení*, jak je důležité nechat vyplavat na povrch všechno, co člověk vědomě potlačuje, protože „to, co je potlačeno, není vykoupeno,“ a Kristus chce člověka vést do svobody Božích dětí.⁶

Dalším negativním způsobem, jak reagovat na utrpení, je rezignace na dobro. Člověk často pod tíhou bolesti, kterou nedokáže sám unést, odmítne uznat existenci dobrého všemohoucího Boha, který by přece byl schopen ho utrpení zbavit. Reakcí pak může být, když se člověk přidá na stranu zla a sám zlo působí druhým.

³ LEWIS, C. S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat domů, 2011, s. 66.

⁴ JUNG, C. G. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995, s. 181.

⁵ ALTRICHTER, Michal. *Spirituální teologie*. Olomouc: Refugium, 2017, s. 75.

⁶ Srov. BUOB, Hans. *Růst v modlitbě: Cesta obrácení: Přednášky*. Praha: Portál, 1993, s. 100–101.

V následující podkapitole se věnuji charakteristice pojmu „děkovná modlitba“, aby bylo zřejmé, o jaký druh modlitby se jedná a kde se s ním můžeme potkat. Dále vymezím pojem „životní styl křesťana“. Tyto dva pojmy jsou v této práci stěžejní a bude na ně zaměřena většina pozornosti.

1.1 Děkovná modlitba

Pojem děkovná modlitba se v literatuře vyskytuje také pod výrazy jako je díkůvzdání,⁷ díkůčinění,⁸ dík,⁹ modlitba díky,¹⁰ děkování¹¹ či modlitba chvály.¹² Všechna tato označení jsou skutkem, při němž člověk vyjadřuje svou důvěru v Boha a jeho prozřetelnost. *Slovník biblické teologie* říká, že díky mohou zaznívat také často ještě před splněním prosby (Ž 22,25nn; 140,14; srov. J 11, 41).¹³

Biblický slovník popisuje další užívání děkovné modlitby, a to tak, že díkůčinění může znamenat jednak radostnou chválu za prokázanou milost Boží (Iz 51,3; Jr 30,19; Ž 100,4; 147,7; srov. Ž 69,31; Jon 2,10; vzdát chválu Hospodinu přiznáním viny: Joz 7,19), jednak chvalozpěv celého chóru (houfu Neh 12, 31.38.40) a konečně i druh oběti (oběť chvály Lv 7,12; 22,29; Am 4,5; Jr 17,26; 2Pa 29,31; snad také Ž 100,1).¹⁴ *Katechismus katolické církve* charakterizuje vzdávání díky především jako slavení eucharistie, kdy se celé tělo církve podílí na díkůvzdání Ježíšově, jenž je hlavou církve. Předmětem modlitby díkůvzdání se také může stát, stejně jako u prosebné modlitby, každá potřeba či událost. Jak píše apoštol Pavel ve svých listech, které začíná i končí

⁷ KKC 2637–2638.

⁸ Tamtéž.

⁹ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Velehrad: Refugium, 2000, s. 414.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Česká biblická společnost, 1992, s. 123.

¹² ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Velehrad: Refugium, 2000, s. 415.

¹³ Srov. DUPLACY, Jean. *Slovník biblické teologie*. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, s. 234.

¹⁴ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Česká biblická společnost, 1992, s. 125.

díkůvzdáním:¹⁵ „Za všech okolností děkujte, neboť to je vůle Boží v Kristu Ježíši pro vás.“ (1Te 5,18)

V hebrejském jazyce nenajdeme výraz pro slovo, které odpovídá našemu „děkuji“, proto Semité vyjadřovali svoje díky tak, že chválili dárce. Velké množství modliteb chval, které najdeme v Písmě, proto patří do skupiny modliteb děkovných. Nelze říci, že by modlitby chval a modlitby díky měly stejnou funkci, spíše to, že spolu v mnohém souvisí.¹⁶

Romano Guardini se v knize *O modlitbě* zaměřuje na některé oblasti, k nimž je třeba vztahovat děkovné modlitby. Podle něj by se měl člověk naučit děkovat i za věci, které se mu na první pohled mohou zdát samozřejmé. Základem je, když si člověk uvědomí, že to, co je, by také být vůbec nemuselo, že Bůh stvořil celý svět, a to ze své svobodné vůle. Proto nic není samozřejmé a za vše patří Bohu dík. Stejně tak je to s existencí samotného člověka, lidí kolem nás i zákony přírody a ducha, které jsou pouhým nástrojem tvůrčí svobody Boží. Vše, co se děje, přichází jako dar, proto máme za vše děkovat.

Další oblastí, k níž by měla směřovat lidská vděčnost, je uskutečňována ve vědomí toho, že Bůh všechno správně a láskyplně řídí, a člověk to vše přijímá s rostoucím porozuměním a vroucností jako Boží dar.

Dík může být dokonce vzdáván za existenci Boží, která asi nejvíce ze všeho může působit jako samozřejmá. Bůh je tak velice bytostným tajemstvím a živým divem, že odpovědí člověka Bohu je díky. V Gloria při mši svaté se tak zpívá: „Vzdáváme Ti dík pro Tvou velkou slávu.“

¹⁵ Srov. KKC 2637–2638.

¹⁶ „A. Fonck popisuje, že chvála a dík jsou dva rozdílné city. Děkujeme za něco, co jsme dostali. Chvála je nezištnější. Chválíme velikost Boží samu v sobě. Přesto se však dá říci, že obojí spolu souvisí. Všechno, co Bůh zjevuje, je totiž dar lidem. Pěkně to vyjadřuje verš mešního Gloria: ‚Děkujeme ti za tvou velkou slávu.‘ Fonck při popisu těchto skutečností nezamýšlí pod pojmem cit pocitovost, nýbrž zakoušení, protože s citem v obvyklém významu nelze chválit celobytnostně.“ Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Velehrad: Refugium, 2000, s. 414–415.

Romano Guardini stejně jako apoštol Pavel rozšiřuje dík i na to, co je těžké, hořké či nepochopitelné, a představuje tak nejtěžší skutek víry v prozřetelnost Boží. Všechno, co se děje, je poslem a podobou milosti.¹⁷

1.2 Životní styl křesťana

Pro lepší pochopení životního stylu křesťana je vhodné uvést definici životního stylu vůbec.

Životní styl, jak je popisován různými autory, je například chápán jako „systém významných činností a vztahů, životních projevů a zvyklostí typických, charakteristických pro určitý živý subjekt nebo i objekt. Jedná se o souhrn relativně ustálených každodenních praktik, způsobů realizace činností a způsobů chování. Životní styl je výrazně ovlivněn hromadnými sdělovacími prostředky“.¹⁸ „Životní styl zahrnuje formy dobrovolného chování v daných životních situacích, které jsou založené na individuálním výběru z různých možností.“¹⁹

„Životní styl je dále funkční prvek života, resp. funkční systém člověka i sociálna. Člověk si vybírá z repertoáru dané kultury jisté prvky podle svých kritérií: hodnot, cílů potřeb atd. Dále tyto prvky propojuje, transformuje a obohacuje a přetváří do vlastního systému. Je to způsob propojení soukromé a veřejné sféry, přizpůsobování zvolených prvků privátnímu, osobnímu rozměru.“²⁰

Životní styl je, jednoduše řečeno, způsob, jakým lidé žijí. Patří sem například to, jak lidé bydlí, jak se stravují, chovají, tráví volný čas, nakupují, vzájemně komunikují, starají se o děti, vyznávají a dodržují hodnoty atd.²¹ Podle sociologie je životní styl ovlivněn především dvěma faktory: vnějšími – životními podmínkami, tedy existujícími

¹⁷ Srov. GUARDINI, Romano. *O modlitbě*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1970, s. 111–118.

¹⁸ SAK, Petr, SAKOVÁ, Karolína. *Mládež na křižovatce. Sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis, 2004, s. 240.

¹⁹ MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 2009, s. 16.

²⁰ ŠMÍDOVÁ, Olga. *Životní styl a styl života*. Praha: Karolinum, 1992, s. 187.

²¹ Srov. DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 51–52.

objektivními danostmi, a vnitřními – člověkem jako osobností se všemi potřebami, hodnotami, zkušenostmi apod.

V knize *Sociologie životního stylu* se uvádí například tyto tři modely životních stylů, kde jde o vzájemné působení člověka a určitého prostředí: Známejším příkladem životního stylu je tzv. mobilní člověk neboli novodobé nomádství. Jde o postupné odpoutávání člověka od určitého místa, způsobené jak migrací, tak rozšířením dopravních prostředků. Člověk je schopen se stále častěji a rychleji odpoutat od jednoho místa. Mezi příčinami a důsledky tohoto jevu lze zaznamenat globalizaci a multikulturalismus.

Tato globalizace souvisí s dalším projevem životního stylu, a sice s tzv. globalizovaným životním stylem. Tento všeobecný, univerzální styl by bylo možné vést kdekoliv, neboť by se tam nacházely stejné okolnosti. Příkladem je například „mcdonaldizace“, tedy rozšiřování těchto provozoven po různých místech světa.

Třetím typem je tzv. počítačový či internetový životní styl, související se stále rostoucím vlivem informačních a komunikačních technologií. Pro člověka obklopeného tímto prostředím je důležité pouze připojení na internet, protože to mu zaručuje žít tak, jak mu to vyhovuje. Patří sem práce na dálku, komunikace, chatování, videokonference, on-line obchody atp.²²

Německý vývojový psycholog a charakterolog Hans Thomae užívá pro životní styl „označení ‚tematika života‘ či ‚vnitřní tematika‘ a její význam vidí ve směřování ke komplexu hodnot.“²³

V dnešní době je také často slyšet o zdravém životním stylu. Zdá se, že tato „zdravá“ vlna zaplavuje téměř všechny vyspělé státy. Lidé se snaží zajistit si zdraví, prosperitu, vnitřní pohodu, štěstí, a to péčí o sebe sama. Řídí se radami a účastní se kurzů zaměřených na to, jak vést plnohodnotný život.

²² Srov. Tamtéž, s. 61–63.

²³ PSYCHOLOGIE V TEORII A PRAXI, Diagnostika životního stylu člověka [online]. [cit. 2018-10-25]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0812/osobnost-a-jeji-zivotni-sloh>

Jestliže mluvíme o životním stylu křesťana, je nutné říci, že víru ani křesťanský život nelze považovat pouze za životní styl. Křesťanství je mnohem víc. Michel Quoist píše ve své knize *Kristus uprostřed světa*: „Je třeba, aby křesťanství dnes bylo světlem, které svítí na všechny lidské cesty; životem, oživujícím celý život. Je třeba, aby dávalo ‚smysl‘ celým dějinám, vesmíru, lidstvu – ale také každé částice hmoty a každému hnutí i okamžiku života.“²⁴ Křesťanství není pouze životním stylem. Protože tento pojem není s to vystihnout ani do sebe pojmout celou obsažnost a hloubku křesťanství.

Tím, že křesťan žije ve světě, stává se jeho součástí. Vybírá si to, jakým způsobem bude žít své křesťanství mezi ostatními lidmi, přijímá určitý životní styl. Ten se od ostatních neliší toliko formou jako spíše obsahem. V tomto smyslu je křesťanský životní styl odlišný od životního stylu člověka nevěřícího, protože životní styl křesťana je životním stylem Ježíše Krista.

Tento styl se samozřejmě v průběhu dějin vyvíjel a vždy se v něm odrážela tehdejší kultura a znamení onoho času. Měnil se specifický ráz kultu, náboženských projevů či rituálů utvářejících křesťanský životní styl. Patrný je rovněž projev inkulturace²⁵ evangelia do kultur každé doby. Křesťanství v mnoha případech stavělo na tom, co lidé znali již z předkřesťanského²⁶ či mimokřesťanského²⁷ způsobu života.

Přijmout Ježíšův životní styl je povoláním k přátelství s ním. Následovat ho ale neznamena kopírovat jeho život, nýbrž přijmout jeho životní styl i jeho postoje. Tento Ježíšův model zůstává otevřený pro každého, v každé době a v každé situaci. Každý je zván, aby ho uskutečňoval podle svých schopností i povahy, aby se učil sám uvažovat a rozhodovat.²⁸ Tím, že Ježíš nenechal lidem přesný návod, jak napodobovat jeho

²⁴ QUOIST, Michel. *Kristus uprostřed světa*. Praha: Portál, 1995, s. 24.

²⁵ Tj. „zkulturňování“ ve smyslu dopadu vlivu evangelia na život, který objevuje křesťanské hodnoty.

²⁶ Například pronikání antické filosofie do způsobu křesťanského myšlení; křesťanství má sílu posvětit to, co mu předcházelo, pakliže je Ježíš univerzální.

²⁷ Úcta k druhým ve společnosti u Keltů.

²⁸ Srov. VÍRA.CZ, Život křesťana: samé zákazy a příkazy? [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: <http://www.vira.cz/Texty/Tema-tydne/Zivot-krestana-same-zakazy-a-prikazy.html>

jednání, dal člověku možnost, aby vlastní iniciativou, rozumem a srdcem nacházel originální cestu víry, po které ho Bůh chce vést.²⁹

Papež František o tom píše v apoštolské exhortaci *Gaudete et exsultate*. „Existují svědectví, která jsou užitečná, povzbuzují nás a motivují, ale nikoli proto, abychom je kopírovali, což by nás dokonce mohlo vzdalovat od té jediné a specifické cesty, kterou Pán vyhradil nám. Záleží na tom, aby každý věřící rozpoznal svoji vlastní cestu a dal vzejít tomu nejlepšímu ze sebe, co do něho zcela osobně vložil Bůh (srov. 1K 12,7), a nevyčerpával se ve snaze napodobovat něco, co není zamýšleno pro něho.“³⁰ Každý člověk má jedinečnou cestu, svůj originální životní styl. Jak píše Michal Altrichter v knize *Životní styl a duchovní život*: „Někdy mám ten dojem, že lidé jsou tak rozmanití, že lze jen obtížně nalézt společné gesto; je vlastně zázrak, že zejména v duchovním světě při sobě drží.“³¹ Ať už jsou tedy životní styly křesťanů od sebe jakkoliv odlišné, proto, aby se směly nazývat křesťanské, by měly mít některé podobné prvky.

Michael Špilar o životním stylu křesťana píše, že křesťanský způsob života se člověku musí stát tak samozřejmým, jako je třeba cesta do školy nebo do práce. Život s Bohem se mu nemůže minimalizovat na návštěvu kostela, ale musí se zakořenit jako integrální součást života. Nemůže stát na okraji. Musí být stejně důležitý jako to, že jdu, jím, spím.³²

²⁹ Jak k tomu ovšem vede celé Písmo svaté.

³⁰ GE 11.

³¹ ALTRICHTER, Michal. *Životní styl a duchovní život: odpovědi k otázkám*. Olomouc: Refugium, 2015. Současné otázky, s. 173.

³² Srov. KATOLICKÁ CHARISMATICKÁ OBNOVA, *Životní styl* [online]. [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: <http://www.cho.cz/clanky/Zivotni-styl.html>

2 Biblické souvislosti

V této kapitole se zaměřím na to, jak děkonná modlitba prolíná životem izraelského národa, a ukážu některé zásadní momenty, na nichž je tento způsob modlitby patrný.

Život křesťana se opírá o Boží zjevení, má ovlivňovat jeho jednání, modlitbu i vztah k Bohu a k lidem. Na postavách z biblických příběhů lze poznat jejich životní styl. Ten je nejhmatatelněji vidět v situacích, kdy se jim nedaří dobře. Člověk se může nechat inspirovat jejich postojem k Bohu v těchto chvílích a sledovat Boží reakci, jeho neočekávaný zásah. Pro toto téma je přínos těchto biblických úryvků velmi cenný.

„Zjevení je Božím slovem, zároveň však také a neoddelitelně událostí, projevem a rozvíjením Božího plánu napříč dějinami.“³³ Skrze Boží zjevení promlouvá Bůh k člověku, vychází mu vstříc a dává se mu poznat.³⁴

Při čtení nebo slyšení Slova není možné si nevšimnout toho, že Bůh jedná jiným způsobem, než si člověk často představuje. Jeho plány jsou nepředvídatelné, nedostižné. „Dělá věci veliké a nevyzpytatelné, nesčíslné divy.“ (Jb 9,10) „Hle, to je jen část jeho cest; zaslechli jsme o něm pouhý šelest, kdo může porozumět hřímání jeho bohatýrské síly?“ (Jb 26,14) Těmito slovy popisuje Boží konání pisatel knihy Job a ukazuje tak na neuchopitelnost Božího myšlení.

Podobně se tomu věnuje kniha Izaiáš: „Jako jsou nebesa vyšší než země, tak převyšují cesty mé cesty vaše a úmysly mé úmysly vaše.“ (Iz 55,9) Francouzský jezuita Jean-Pierre de Caussade píše ve své knize *Odevzdanost do Boží prozřetelnosti: milost přítomného okamžiku*, jak právě ono poznání tajemného Boha spočívá v nevědomosti.³⁵ „Vidíme tím, že nic nevidíme.“³⁶

³³ MONFORTE, José María. *Úvod do Písma svatého*. Brno: Axis, 2015. Uvedení do teologie, s. 19.

³⁴ Srov. Tamtéž.

³⁵ Srov. CAUSSADE, Jean-Pierre de. *Odevzdanost do Boží prozřetelnosti: milost přítomného okamžiku*. Olomouc: Refugium, 2007, s. 29.

³⁶ Tamtéž.

„Kdyby Bůh nebyl tajemstvím, nebylo by třeba žádného zjevení. Latinské slovo *revelatio* (zjevení) doslova znamená odejmout roušku, která něco halí. V náboženském kontextu to nese význam skutečnosti, kdy Bůh dává poznat člověku sebe sama i další pravdy nutné a vhodné ke spáse.“³⁷

Bůh stvořil svět slovem a toto slovo Boží prostupuje celým stvořením. Svět se tak stává místem dialogu mezi Bohem a člověkem. V Písmu svatém se setkáváme s mnoha způsoby, jak Bůh mluví k lidské osobě. Tomáš Špidlík zmiňuje Órigenovu chronologii ohledně Božích výroků ve své knize *Vnitřně zakoušet*. V ráji mluvil Bůh k lidem a oni slyšeli jeho hlas. Když zhřešili, tato schopnost se jim zatemnila. Později vyvolil Bůh proroky, kteří byli opět schopni zachytit Boží hlas. Písmo svaté tvoří tato jejich psaná slova. Nejvíce se však zjevilo Božské Slovo, Logos, když se stalo člověkem v Ježíši Kristu, a Kristus zase mluví v církvi. V této jednotě je třeba chápat Boží zjevení slova.³⁸

To, co Bůh zjevuje prostřednictvím svého slova člověku, má sloužit k tomu, aby člověk poznával Boha a skrze jeho jednání lásku, jakou má k člověku. To však je možné jen do té míry, nakolik je člověk otevřen působení Ducha, který skrze Písmo promlouvá do srdce člověka.

2.1 Vybrané momenty děkovné modlitby ze Starého a Nového zákona

Vzhledem k cíli práce, kterým je představit děkovnou modlitbu jako součást životního stylu křesťana a její význam ve všech životních okolnostech, se nyní budu věnovat některým momentům děkovné modlitby, tak jak se s nimi setkáváme v Písmu svatém. Tato místa mohou posloužit k ucelení pohledu na fenomén děkovné modlitby v dějinách, tak jak jej chápal a realizoval vyvolený národ i sám Ježíš. Jak čteme v listě

³⁷ MONFORTE, José María. *Úvod do Písma svatého*. Brno: Axis, 2015. Uvedení do teologie, s. 18–19.

³⁸ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Vnitřně zakoušet: eseje pro duchovní cvičení*. Olomouc: Refugium, 2009, s. 25–27.

Židům, Bůh mluvil k otcům ústy proroků, v tomto posledním čase promluvil ve svém Synu (srov. Žd 1,1–2).

Příklady, které v této kapitole uvedu, jsou ze starozákonních knih proroka Jeremiáše a Jonáše. Novozákonní úryvky pak z Matoušova a Lukášova evangelia. Tyto momenty vystihují zcela originální situace, v nichž děkovaná modlitba zaznívá.

Následující úryvek mluví o tom, že křesťan má Boha oslavovat i v katastrofách.

Vnitřní zápas prorokův:

... Ale Hospodin je se mnou jako přesilný bohatýr, proto moji pronásledovatelé upadnou a dál nebudou moci, velice se budou stydět, že nebudou mít úspěch, jejich věčná hanba nebude zapomenuta. Hospodine zástupů, který zkoumáš spravedlivého, ty vidíš do ledví i do srdce, kéž spatřím tvou pomstu nad nimi. Vždyť tobě jsem předložil svůj spor. Zpívejte Hospodinu, chvalte Hospodina, protože vysvobodil ubožáka z rukou zlovolníků.
(Jr 20,11–13)

Tento biblický úryvek z knihy proroka Jeremiáše zachycuje vděčný chvalo zpěv Hospodinu zaznívající uprostřed prorokových nářků. I když se Jeremiáš ocitá uprostřed katastrofy hrozící jeho vlastnímu národu, přesto nezapomíná chválit Boha, který je na jeho straně.³⁹ Jeremiáš se před Bohem pokořuje a sám sebe nazývá ubožákem. V této děkované písni vybízí, aby všichni chválili Hospodina, který své věrné neopouští.⁴⁰

Tento úryvek z knihy Jonáš se může stát velkým povzbuzením pro ty, kteří se ocitají v zoufalství a cítí se nehodni předstoupit před Boží tvář.

Jonášova modlitba:

Hospodin však nastrojil velikou rybu, aby Jonáše pohltila. Jonáš byl v útrobach ryby tři dny a tři noci. I modlil se v útrobach ryby k Hospodinu, svému Bohu. Řekl:

³⁹ Srov. *Misál na každý den liturgického roku*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, s. 384.

⁴⁰ Srov. *Výklady ke Starému zákonu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 304.

„V soužení jsem volal k Hospodinu, on mi odpověděl. Z lůna podsvětí jsem volal o pomoc a vyslyšels mě. Vhodil jsi mě do hlubin, do srdce moře, obklíčil mě proud, všechny tvé příboje, tvá vlnobití se přese mne převalily. A já jsem si řekl: Jsem zapuzen, nechceš mě už vidět. Tak rád bych však zase hleděl na tvůj svatý chrám! Zachvátily mě vody, propastná tůň mě obklíčila, chaluhy mi ovinuly hlavu. Sestoupil jsem ke kořenům horstev, závory země se za mnou zavřely navěky. Tys však vyvedl můj život z jámy, Hospodine, můj Bože! Když jsem byl v duši tak skleslý, Hospodina jsem si připomínal; má modlitba vešla k tobě ve tvůj svatý chrám. Ti, kdo se šalebných přeludů drží, o milosrdenství se připravují. Já ti však s díkůvzdáním přinesu oběť; co jsem slíbil, splním. U Hospodina je spása!“ I rozkázal Hospodin rybě, a vyvrhla Jonáše na pevninu. (Jon 2,1–11)

Tato modlitba, jak nám ji předkládá pisatel knihy proroka Jonáše, zaznívá v prostředí hrůzy smrti, která Jonáše obklopila. V této situaci však prorok poznává Boží moc. Z jeho srdce tryská chvalo zpěv a touha být opět v Boží blízkosti. Jásavé díkůvzdání a závazek vděčnosti⁴¹ zaznívá z úst uvězněného ještě před vyslyšením prosby. Boží odpovědí je prorokova záchrana a vysvobození z hlubin podsvětí.

V tomto dalším úryvku vystupuje s děkovnou modlitbou sám Ježíš. On učí nejen své učedníky, ale celé zástupy, že pro Boha nic není málo, všechno může být modlitbou proměněno ve velký dar.

Nasycení čtyř tisíců:

Ježíš si zavolal své učedníky a řekl: „Je mi líto zástupu, neboť již tři dny jsou se mnou a nemají co jíst. Poslat je domů hladové nechci, aby nezemdleli na cestě.“ Učedníci mu namítli: „Kde vezmeme na poušti tolik chleba, abychom nasýtili takový zástup?“ Ježíš jim řekl: „Kolik máte chlebů?“ Odpověděli: „Sedm a několik rybiček.“ I nařídil zástupu usednout na zem; potom vzal těch sedm chlebů i ryby, vzdal díky, lámal a dával učedníkům a učedníci zástupům. I jedli všichni a nasýtili se; a zbylých nalámaných chlebů

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 724–725.

sebrali ještě sedm plných košů. Těch, kteří jedli, bylo čtyři tisíce mužů kromě žen a dětí. Potom propustil zástupy, vstoupil na loď a připlul na území Magadan. (Mt 15,32–39)

Ježíš na této události ukazuje, co to znamená přijímat vše jako dar. Chléb, jehož je nedostatek, se prostřednictvím Ježíšových rukou stává pokrmem sytícím zástupy. V tomto chlebě se podle Silvana Faustiho skrývá pot a pokrm, bolest a naděje, radost a úzkost, smrt a život, je v něm obsažena celá naše existence. A tu je potřeba vzít celou.⁴² Ježíš tak děkuje Otci za každý dar, ať je jakýkoliv.

Celý Ježíšův život je vzdávání díky, tedy eucharistie. To je jeho životní styl, přijímat vše z vděčnosti a lásky k Otci. Naším úkolem je totéž, ve všem a stále konat eucharistii.⁴³

Poslední úryvek je důkazem, že vděčnost je bránou k dalším darům i k poznání dárce.

Uzdravení deseti malomocných:

Na cestě do Jeruzaléma procházel Samařskem a Galileou. Když přicházel k jedné vesnici, šlo mu vstříc deset malomocných; zůstali stát opodál a hlasitě volali: „Ježíši, Mistře, smiluj se nad námi!“ Když je uviděl, řekl jim: „Jděte a ukažte se kněžím!“ A když tam šli, byli očištěni. Jeden z nich, jakmile zpozoroval, že je uzdraven, hned se vrátil a velikým hlasem velebil Boha; padl tváří k Ježíšovým nohám a děkoval mu. A to byl Samařan. Nato Ježíš řekl: „Nebylo jich očištěno deset? Kde je těch devět? Nikdo z nich se nenašel, kdo by se vrátil a vzdal Bohu chválu, než tento cizinec?“ Řekl mu: „Vstaň a jdi, tvá víra tě zachránila.“ (L 17,11–19)

⁴² Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše: porozumět Božímu slovu*. Praha: Paulínky, 2009. Nad evangeliem, s. 343.

⁴³ Srov. Tamtéž.

Na tomto úryvku z Lukášova evangelia pozorujeme, jak samotnému Ježíši záleží na tom, aby člověk vzdával Bohu chválu. Vyjádření vděčnosti není pouhým nadstandardním gestem, ale základním aspektem pro přijetí daru spásy. Jak píše Silvano Fausti: „Spása totiž není uzdravení malomocenství, ale setkání s tím, který nás uzdravil.“⁴⁴ Toto setkání pak probíhá v duchu vděčnosti a uctívání Toho, který je dárce veškerého dobra. Jeho dary se mají stát pouze prostředky k setkání s Ním.⁴⁵ I když příležitost k setkání dostává všech deset, Boha oslavuje jen jeden. Na rozdíl od Židů, kteří své uzdravení berou jako samozřejmost a Ježíšovi neděkují, je to právě cizinec, který projevuje Ježíšovi svou vděčnost.⁴⁶

Bůh mluví ke svému lidu a zjevuje svou vůli. Je přítomen ve všech životních okolnostech a učí člověka, jakým způsobem na ně odpovídat. Jak se plně odevzdat do jeho prozřetelnosti a důvěřovat v jeho moc. Modlitba se stává nástrojem, kterým člověk odpovídá na Boží jednání.

2.2 Modely biblických osobností

(Abrahám, Josef Egyptský, Ester)

Bůh má plán s dějinami i životem každého člověka. Zasahuje do životního příběhu lidí a používá těžké, náročné, dalo by se říci nestandardní životní situace k tomu, aby zjevil svou moc. Na příkladu biblických osobností, lidí, kteří se k němu obracejí jako ke zdroji svého života, dává Bůh najevo, že žádná situace, byť by se mohla zdát sebehorší, se mu nevymyká z rukou. Všechno dokáže použít a proměnit k lepšímu. Jak čteme v knize přísloví: „Člověk uvažuje v srdci o své cestě, ale jeho kroky řídí

⁴⁴ FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Lukáše: porozumět Božímu slovu*. Praha: Paulínky, 2011, s. 606.

⁴⁵ Srov. Tamtéž.

⁴⁶ Srov. MÜLLER, Paul-Gerhard. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. Malý stuttgartský komentář, s. 135.

Hospodin.“ (Př 16,9) V následující podkapitole uvádím trojici starozákonních osobností: Abrahama, Josefa Egyptského a Ester, které ve svém životě hmatatelně zakusily lidskou bezmocnost i Boží vykupující moc. Tyto osobnosti řadím v textu chronologicky.

Abrahám

Život Abraháma, praotce víry, nabízí mnoho situací dosvědčujících, jak se na něm projevovalo Boží tajemné vedení. Bůh vyzývá Abraháma, aby odešel ze své země, z domu svého otce, do země, kterou mu sám ukáže (srov. Gn 12,1). „Abrahám věřil, a proto uposlechl, když byl povolán, aby šel do země, kterou měl dostat za úděl; a vydal se na cestu, ačkoli nevěděl, kam jde.“ (Žd 11,8) Abrahámová víra v Boží zaslíbení, které zatím ještě není vidět, dává tušit něco ze vztahu Abraháma k Bohu. Tento Boží muž nevěří pouze v Boha, nýbrž věří Bohu, který splní to, co slíbil. Tato víra se Abrahámovi, jak píše apoštol Pavel, počítá za spravedlnost (srov. Ř 4,9).

Tato zkouška, při které Bůh vybízí Abraháma k vyjití ze jeho země, nebyla zdaleka jediná. Bůh zkouší Abraháma v různých situacích jeho života. Vrchol zkoušky však nastává na výšině hory Moria.⁴⁷ Bůh žádá, aby Abrahám obětoval svého jediného syna jako zápalnou oběť (srov. Gn 22,2). Bůh chce, aby Abrahám obětoval syna, který je darem od něj samého. On je příslibem jeho budoucnosti,⁴⁸ zárukou jeho velkého potomstva (srov. Žd 11,18). „Abraham věřil, a proto šel obětovat Izáka, když byl podroben zkoušce. Svého jediného syna byl hotov obětovat.“ (Žd 11,17)

Jak těžký musel být tento čin pro Abraháma, muže velké víry, popisuje ve své knize *Bázeň a chvění* Søren Kierkegaard: „Takto tam stál, stařec se svou jedinou nadějí! On však nepochyboval, netěkal úzkostlivě zleva doprava, nevyzýval nebe prosbami. Věděl, že ho všemohoucí Bůh zkouší, věděl, že se na něm žádá oběť nejtěžší; ale věděl

⁴⁷ Srov. RAVASI, Gianfranco. *Biblické postavy: liturgický rok s osobnostmi Bible*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 29.

⁴⁸ Srov. LOEW, Jakub. *Ježíš nazývaný Kristus*. Řím: Křesťanská akademie, 1975, s. 74.

těž, že žádná oběť není příliš těžká, žádá-li ji Bůh – a proto tasil nůž.⁴⁹ Bůh měl plán, jak přivést Abraháma k větší oddanosti. Nechtěl, aby si Abrahám zvykl na své otcovství, které mu bylo darováno.⁵⁰

„Tehle hoch byl dítětem jeho vlastního těla a Bůh chce, aby Abrahám znovu se stal jeho otcem, ale jménem samotného Boha: „Máš něco, co bys nebyl dostal?“ (1K 4,7) Nenavykej si na dar, který jsem ti dal, nýbrž vrať mi jej do mých rukou a dostaneš jej co chvíli nazpátek ode mě.“⁵¹

Na Abrahámovi můžeme poznat, co to znamená být vděčný. Není to pouze v tom, děkovat za přijatá dobrodiní, ale být si vědom toho, že to, co člověk dostal, dostal zadarmo, z milosti Boží. Znamená to mít otevřené ruce a být ochoten vzdát se daru kvůli dárci. Dobře je to vidět na Abrahámovi a Jobovi, mezi nimiž je jasná podobnost, neboť i Jobova modlitba vyjadřuje naprostou odevzdanost Bohu: „Hospodin dal, Hospodin vzal; jméno Hospodinovo buď požehnáno.“ (Jb 1,21)

Josef Egyptský

To, jak Boží prozřetelnost působí v lidském životě, je v mnoha ohledech vykresleno například na životním příběhu Josefa Egyptského. Biblista v první knize Mojžíšově vypráví o Jákobovi, který měl dvanáct synů, ale Josefa měl ze všech nejraději. „Izrael Josefa miloval ze všech svých synů nejvíce; vždyť to byl syn jeho stáří. Proto mu udělal pestře tkanou suknicí.“ Jeho bratři na něj žárlili, a proto když k nim přišel do Dótanu, aby otci podal zprávu o tom, jak se jim daří, vrhli se na něj a hodili ho do cisterny. Chlapce později vytáhli a prodali midjánským obchodníkům. Oni pak Josefa přivedli do Egypta (srov. Gn 37,11–28). Josef slouží v Egyptě a jeho situace jistě není taková, jakou si na začátku mohl představovat. „Důležitou pasáží je verš: „S Josefem však byl Hospodin, takže ho provázal zdar“ (Gn 39,2). Pokud je s ním Hospodin,

⁴⁹ KIERKEGAARD, Søren Aabye. *Bázeň a chvění: Nemoc k smrti*. Praha: Svoboda, 1993, s. 20–21.

⁵⁰ Srov. LOEW, Jakub. *Ježíš nazývaný Kristus*. Řím: Křesťanská akademie, 1975, s. 74–75.

⁵¹ Tamtéž. 75.

znamená to, že se na Josefa vztahuje požehnání slíbené otcům.⁵² Josef se stane správcem v domě Potífara a díky své věrnosti a oddanosti Hospodinu a jeho zákonům nakonec správcem celé egyptské země.

To, že je Hospodin s Josefem, ale neznamená, že Josef bude ušetřen utrpení. Bůh není podroben cílům člověka. Spíše to znamená, že ho nenechá upadnout do hříchu.⁵³

Josef dokáže vidět, jak se Boží plán naplňuje skrze události, které nastávají.⁵⁴ Jeho životní styl je tedy vyjádřen v naprosté věrnosti Hospodinu. Nechce se prohřešit proti Bohu a nedá se svést ani Potífarovou ženou (srov. Gn 39,12), dokáže odpustit svým bratrům (srov. Gn 45,5) a nakonec jim zachránit i život (srov. Gn 45,11). K nečekaným a tragickým okolnostem, které zasáhly jeho život, se staví jako ten, kdo ví, že Bůh je větší než jeho problémy.

To, jak se Josef vnitřně vyrovnal se svými životními zkušenostmi, popisuje Marko Ivan Rupnik v knize *Hledám své bratry*. Autor vysvětluje, že právě jména jeho synů odrážejí některé z těchto skutečností. Josef svého prvorozeného syna pojmenoval Manases, to znamená (Bůh) „dal zapomenutí“, neboť tak řekl: „Bůh mi dal zapomenout na všechno mé trápení a na celý dům mého otce.“ (Gn 41,51) V tomto vyznání se neskrývá smutek ani zloba, nýbrž velká Boží milost, která se projevila, když dala Josefovi zapomenout na všechno jeho trápení. Je to projev, který nenese negativní emoci, ale velký duchovní rozměr vyjádřený zároveň slovní hříčkou – zapomenout k zapamatování.⁵⁵

Jméno druhorozeného Josefova syna Efraima zase znamená (Bůh) „dal plodnost“, jak Josef řekl: „Bůh mě učinil plodným v zemi mého utrpení.“ (Gn 41,52) Josef vidí, jak okolnosti, kterými prochází, napomáhají k naplnění Božího plánu. Toto jméno je mu připomínkou k neustálému projevování vděčnosti.⁵⁶

⁵² RUPNIK, Marko Ivan. *Hledám své bratry: lectio divina o Josefu Egyptském*. Olomouc: Refugium, 2018. Prameny spirituality, s. 41.

⁵³ Srov. tamtéž.

⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 43.

⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 42–43.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 43.

Josef je často popisován jako ideální mudrc, který je schopný ze snů rozpoznat Boží úmysly a oplývá silným náboženským cítěním, projevujícím se důvěrou v Boží prozřetelnost, která může získat prospěch i ze zla.⁵⁷ Martin Luther říká, že není v přirozenosti a moci hříchu činit dobro. Ale díky Boží dobrotě může být i zlo proměněno na dobro.⁵⁸

A co více, Bůh zde není vykreslen jen jako ten, kdo napravuje zlé jednání účastníků příběhu v dobré. Je zde popisován jako autor tohoto příběhu.⁵⁹ „A tak jste mě sem neposlali vy, ale Bůh. On mě učinil otcem faraónovým, pánem celého jeho domu a vladařem v celé egyptské zemi.“ (Gn 45,8) Bůh konal pro život, ne pro smrt. Trestuhodné konání bratrů se stává pro Boha prostředkem na udržení života této rodiny.⁶⁰

Josef je postavou, na jejímž životě je možné poznávat dokonalé Boží vedení i tam, kde se zdá, že je všechno ztraceno. Bůh nikdy neopouští ty, kdo se k němu obracejí, a jeho plány se nenaplnují podle představ lidských, ale podle tajemné Boží pedagogiky, kterou vede každého člověka i celé národy.

Ester

O životním příběhu královny Ester se dovídáme ze stejnojmenné knihy Starého zákona pravděpodobně z období perské říše.⁶¹ Autor nepopisuje v knize jen dosti neobvyklé životní události této mladé židovské dívky, za jeho vyprávěním se ukrývá ještě něco víc. Jakási tajemná ruka Boží prozřetelnosti řídící a proměňující jednotlivé momenty života hlavních postav i celého židovského národa.

⁵⁷ Srov. *Biblické postavy: kdo je kdo ve Starém a Novém zákoně*. Praha: Knižní klub, 2014, s. 62.

⁵⁸ Srov. *Komentáře k Starému zákonu: Genézis, 1. svazek*. Trnava: Dobrá kniha, 2008, s. 766.

⁵⁹ Srov. CAROTHERS, Merlin R. *Power in praise*. Plainfield, N.J.: Logos International, 1972, s. 116.

⁶⁰ Srov. *Komentáře k Starému zákonu: Genézis, 1. svazek*. Trnava: Dobrá kniha, 2008, s. 766.

⁶¹ „Vznik knihy Ester však bude třeba hledat nejspíše o mnoho dříve, snad ještě v době perské, která končí vítězstvím Alexandra Makedonského nad Persií r. 333 př. Kr.“ *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2007. Úvod ke knize Ester, s. 464.

Ester, pravým jménem Hadasa, je židovská dívka krásného vzhledu. Rodiče jí umřeli, proto se jí ujímá její příbuzný Mordokaj (srov. Est 2,7). Kvůli králově rozkazu o shromáždění všech půvabných dívek na hradě v Šúšanu se dostává do královny blízkosti a získává si jeho náklonost i srdce. Král ji ustanovuje královnou a na její hlavu vkládá královskou korunu (srov. Est 2). V další kapitole se pak dozvídáme o Hamanovi, kterého král velmi povýšil a který byl protivníkem židů. Nenáviděl je natolik, že si na králi vyžádal příkaz, aby byli zahubeni (srov. Est 3).

V této nelehké situaci vystupuje na scénu zbožný žid Mordokaj, který promlouvá ke královně. Jeho slova v čase velkého ohrožení jsou důkazem důvěry v Boží prozřetelnost, která způsobila Esterino povýšení. „Kdo ví, zda jsi nedosáhla královské hodnosti právě pro chvíli, jako je tato.“ (Est 4,14) Bůh povýšil Ester pro záchranu života jejího i celého lidu.

Absolutnost Boží moci vyjadřuje Mordokaj o větu dříve: „Budeš-li v tuto chvíli skutečně mlčet, úleva a osvobození přijde židům odjinud, ale ty a dům tvého otce zahynete.“ (Est 4,14) On je Pánem situace, může zvolit jiný způsob, ale chce ke svým plánům použít odevzdanou vůli člověka.

Ester nespolehá na sebe, svou krásu či schopnosti ale na Boží prozřetelnost a věrnost svému lidu. Předstupuje před krále, ale až poté, co se za ni celé společenství židů postí. I ona sama si obléká roucho sklíčenosti a žalu a na hlavu si sype prach a popel (srov. Est 4,17k). Svůj život vkládá do rukou Hospodinu, Bohu Izraele. Věří v jeho sílu i to, že slyší hlas zoufajících (srov. Est 4,17z). „Skrze ni Pán zachránil svůj lid, Pán nás vytrhl ze všeho toho zla, Bůh vykonal divy a zázraky, jaké se nikdy mezi národy nestaly!“ (z 10. kapitoly řeckého textu Ester)⁶²

⁶² RAVASI, Gianfranco. *Biblické postavy: liturgický rok s osobnostmi Bible*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 316.

Toto vyprávění chce čtenářům ukázat, že Bůh i v situacích nebezpečných a smutných zůstává neviditelně u díla a dokáže své věrné zachránit. O jejich životě nebude rozhodovat žádný světský král, ale svrchovaný Král Hospodin.⁶³

2.3 Jak spolu modlitba a Písmo souvisejí

Vzhledem k cíli své práce popíši v následující části, jak spolu souvisejí modlitba a Písmo svaté, z něhož vycházím a obracím se na něj ve značné míře. Cílem je popsat děkovnou modlitbu jako součást životního stylu křesťana a Písmo svaté poskytuje zdroje ke správnému pochopení celého tématu, proto dále nastíním zásadní momenty vztahu modlitby a Písma.

V modlitbě stejně jako v Písmu svatém jde o dialog Boha a člověka. V modlitbě člověk proniká do podstaty Božího slova a Boží slovo se zase stává nástrojem k opravdové modlitbě. Oba tyto pilíře křesťanského života patří neoddělitelně k sobě. Nejzřetelněji to lze poznat při liturgii. Jak o tom čteme ve věroučné konstituci *Dei Verbum*: „Církev měla vždy v úctě Boží Písmo jako samo tělo Páně, vždyť – především v posvátné liturgii – nepřestává brát a podávat věřícím chléb života se stolu jak Božího slova, tak Kristova těla.“⁶⁴

Písmo nabízí nemálo inspirací modliteb, které člověk může použít pro růst v duchovním životě. Některá místa přímo nabízejí úryvky modliteb, kterými se postavy starozákonních i novozákonních knih obracejí k Bohu.

Člověk tak při čtení Písma dostává možnost identifikovat se s různými postavami a jejich životem, o nichž Písmo vypráví, že mají zkušenost s Božím voláním.⁶⁵ Rovněž modlícího se člověka učí, jakým způsobem na Boží volání, které slyší v modlitbě,

⁶³ Srov. BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 72–73.

⁶⁴ DV 21.

⁶⁵ Srov. ROTA SCALABRINI, Patrizio. *Písmo jako anděl průvodce: navigace na cestě povolání*. Praha: Paulínky, 2011. Prameny (Paulínky), s. 8.

odpovídat.⁶⁶ Při takovém vztahu Boží slovo znovu ožívá v životě člověka a má moc pronikat až na rozhraní duše a ducha, kostí a morku, a rozsuzovat touhy i myšlenky srdce (srov. Žd 4,12).

Ne vždy tomu bylo tak, že by se Bible běžně užívala k modlitbě. Například před II. vatikánským koncilem se Bible k modlitbě používala pouze při liturgii hodin. Jinak nebyla používána k rozjímání ani k jiné formě modlitby. Po II. vatikánském koncilu se výzva k modlitbě s Písmem svatým objevuje například v dekretch *Perfectae caritatis*,⁶⁷ *Optatam totius*,⁶⁸ *Presbyterorum ordinis*.⁶⁹

Boží slovo obohacuje i kulturně, je správné Pánu děkovat za krásu tohoto slova. Především však je třeba pochopit, že k nám hovoří Bůh, a mít srdce připravené k odpovědi. Bible nás inspiruje slovně i citově, abychom se na Boha obraceli v různých situacích. Upřímná modlitba je kontaktem lidského srdce se srdcem Božím. Písmo obsahuje také návody k modlitbě. Výstižné rady lze nalézt např. v Matoušově evangeliu (Mt 6,5–8). Nejde jen o to, opakovat slova Písma. Pokušitel na poušti dělal totéž, ale modlitba spočívá v důvěře v Boha.⁷⁰ „Slovo Boží má takovou sílu a moc, že je pro církve oporou a životem a pro její děti posilou víry, pokrmem duše, čistým a trvalým pramenem duchovního života.“⁷¹

⁶⁶ Srov. Tamtéž, s. 15.

⁶⁷ „Proto ať členové společnosti vytrvale pěstují ducha modlitby i modlitbu samu a přitom, ať čerpají z pravých křesťanských zdrojů duchovního života. Na prvním místě, ať mají denně Písmo svaté, aby četbou a rozjímáním Písma došli ‚nesmírně cenného poznání Ježíše Krista‘ (srov. F 3,8),“ PC 6.

⁶⁸ OT 8.

⁶⁹ PO 18.

⁷⁰ Srov. ROTA SCALABRINI, Patrizio. *Písmo jako anděl průvodce: navigace na cestě povolání*. Praha: Paulínky, 2011. Prameny (Paulínky), s. 41–43.

⁷¹ DV 21.

3 Boží prozřetelnost a mezní situace člověka

Pokud se děkovaná modlitba má stát součástí životního stylu křesťana, má mít místo ve všech situacích, které člověka potkávají, a to také v situacích mezních. Čím více je člověk ohrožen v základních hodnotách, tím více se otevírá prostor pro působení Boží prozřetelnosti, protože tam, kde si člověk vystačí sám, může se mylně domnívat, že Boha nepotřebuje. Mezní situace se tak ve světle víry stávají prostředkem k bližšímu setkání s Bohem a jeho mocí.

Pod prozřetelností, jak ji popisuje Bruggerův *filosofický slovník*, se myslí takové působení, jímž vede Bůh všechny tvory k jejich cíli, to je k oslavě Boha.⁷² Oto Mádr píše, že pojem prozřetelnost má dvojí smysl. První označuje schopnost vidět dopředu, latinsky *providentia* – vidění, a zároveň osobu, která tuto schopnost má. Boha lze označovat jako Prozřetelnost, neboť on je prozřetelný ve všech rozměrech.⁷³

V životě každého věřícího člověka musí dříve či později dojít k uznání Boží prozřetelnosti působící na jeho život. To je okamžik, ve kterém člověk poznává přesah Božího jednání. Člověk ví, že to, co se děje, není náhoda, ale dokonalý plán pro ty, kdo ho milují (srov. Ř 8,28). Je to podobné tomu, jako když se doplní poslední políčko ve hře a objeví se celý obraz. A i přesto zůstává Bůh tajemstvím, které nelze plně pochopit. Tak jako píše apoštol Pavel v listě do Korintu: „Nyní vidíme jako v zrcadle, jen v hádance, potom však uvidíme tvář v tvář. Nyní poznávám částečně, ale potom poznám plně, jako Bůh zná mne.“ (1K 13,12)

Bůh řídí tento svět, dopouští, zkouší, připouští, zasahuje do událostí.⁷⁴ „Uznat působení Boží prozřetelnosti v osobním životě znamená postavit sebe na druhé místo

⁷² Srov. „Prozřetelnost“, in: BRUGGER, Walter aj. *Filosofický slovník*. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 639.

⁷³ Srov. TEOLOGICKÉ LISTY, Boží prozřetelnost a lidská volba [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2011-2/Bozi-prozretelnost-a-lidska-volba.html>

⁷⁴ Srov. tamtéž.

a nechat se přetvářet Bohem. Bůh na nás působí přímo nebo prostřednictvím druhých lidí, událostí, zážitků.⁷⁵

Neznamená to, že by vše bylo dopředu naprogramováno a člověk už se musel podřít. O Boží prozřetelnosti lze správněji uvažovat jako o způsobu, kterým Bůh do svého plánu zahrnuje všechny naše svobodné volby, selhání i hříchy.⁷⁶ „On je ten skvělý tanečník, který umí udělat tanec i z klopýtání toho nejnemožnějšího partnera! Naše zášť a náš strach způsobí naši spásu, jak vidíme, tak zřetelně na Kalvárii.“⁷⁷

O Boží prozřetelnosti mluvil i Ježíš ve svém Horském kázání. Vyzývá své posluchače, aby se nestrachovali, protože nebeský Otec ví, co člověk potřebuje (srov. Mt 6,25–32). Dále Ježíš pokračuje větou, která vysvětluje, jak učení o prozřetelnosti uvést do života a jaké to bude mít důsledky. Ježíš říká: „Hledejte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno.“ (Mt 6,33) Když tedy člověk zaměří celé své myšlení, snažení, žití na hledání Božího království, tedy Boží slávy, a zbytek nechá na Boží prozřetelnosti, slibuje Ježíš, že o to ostatní, co člověk potřebuje k životu, se postará Bůh.⁷⁸ Romano Guardini píše: „Podoba tohoto ‚světa‘ se liší podle smýšlení a povahy jednotlivce a připojme, podle toho, kolik prostoru poskytne živému Božím působení.“⁷⁹

V každodenním životě pak musí člověk přijít k tomu, že se bude snažit všechny události číst přes duchovní perspektivu směřující k Božím záměrům. A to ať se jedná o události pozitivní či negativní. Vždyť i v celém Písmu lze najít nit Božího jednání, které svědčí o tom, že Bůh splní to, co slíbil. Často je ale člověk pokoušen ztrácet v Boha důvěru, když se tyto přísliby naplňují pomalu a jinak, než by si představoval. Jediný způsob, jak zůstat spojen s Boží prozřetelností, je tedy vytrvat ve věrnosti

⁷⁵ TEOLOGICKÉ LISTY, Boží prozřetelnost a lidská volba [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2011-2/Bozi-prozretelnost-a-lidska-volba.html>

⁷⁶ Srov. TUGWELL, Simon. *Modlitba: život s Bohem*. Olomouc: Velehrad, 1995, s. 38.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Srov. GUARDINI, Romano. *O modlitbě*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1970. Paprsek, s. 188–189.

⁷⁹ Tamtéž, s. 189.

a nepochybovat o Tom, který koná podivuhodné věci a jehož věčné úradky jsou věrná pravda (srov. Iz 25,1).⁸⁰

Mezní situace člověka popisuje Jolana Poláková ve své knize *Možnosti transcendence* jako ty, v nichž je člověk ohrožen v tom, čím je nejvlastněji konstituován, co má jako člověk od bytí jen on sám.⁸¹ Dále jsou to situace, jak píše Poláková, „ve kterých se nejjasněji ozřejmuje, které charakteristiky jsou vlastně pro něho ‚druhově specifické, co je mu bytostně vlastní a na čem mu tedy v posledku záleží‘“.⁸²

Hlavní ohrožení, které člověka přivádí do mezní situace, je ohrožení jeho hodnot. Každý člověk tyto hodnoty integruje do svého života a jsou důkazem existence jeho duchovní svébytnosti.⁸³

Při každém takovém ohrožení je člověk postaven do situace, v níž se musí nějak zachovat, i kdyby to mělo být to, že se nezachová nijak. Autorka nabízí dvě základní kritéria, kterými lze řídit jednání v těchto situacích. „Vzhledem k situaci je každá hodnota více či méně realizovatelná a vzhledem k bytí více či méně smysluplná. Orientovat se při volbě či obhajobě hodnot podle jejich realizovatelnosti tedy znamená zvyšovat míru své závislosti na situacích, zatímco orientovat se podle jejich smysluplnosti znamená zvyšovat míru své odpovědnosti vůči bytí.“⁸⁴ Odpovědnost vůči bytí znamená zároveň svobodný vztah k situacím, a naopak ztráta odpovědnosti vůči bytí vede k zotročení situacemi.⁸⁵

Většinu okolností, které v životě člověka potkají, sám člověk neovlivní; co je ale schopen ovlivnit, je jeho vnější či vnitřní postoj, který k těmto situacím zaujme. Mohli

⁸⁰ Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Vnitřně zakoušet: eseje pro duchovní cvičení*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2009, s. 57–63.

⁸¹ Srov. POLÁKOVÁ, Jolana. *Možnosti transcendence*. Praha: Zvon, 1994, s. 16.

⁸² Tamtéž.

⁸³ „K nějaké hodnotě (ne k holému životu) váže tedy člověk to, co je mu bytostně vlastní, svou nejhlubší identitu a svébytnost – která tím prozrazuje svůj ontologicky jedinečný duchovní charakter.“
POLÁKOVÁ, Jolana. *Možnosti transcendence*. Praha: Zvon, 1994, s. 18.

⁸⁴ „Bytí je láska. Jen proto vůbec něco je. Bytí dává samo sebe všemu, co od toho okamžiku je.“
POLÁKOVÁ, Jolana. *Možnosti transcendence*. Praha: Zvon, 1994, s. 36.

⁸⁵ POLÁKOVÁ, Jolana. *Možnosti transcendence*. Praha: Zvon, 1994, s. 31.

bychom říci, že pokud se člověk v kterékoliv situaci ve svém životě spolehne na Boha a jeho prozřetelnost, stává se k těmto situacím svobodným. Všechnu vládu nad těmito situacemi přenechává Bohu a je schopen snést i velké utrpení, protože Bůh tomuto utrpení může dát smysl.

Podobně o tom vypráví příběh s názvem *Šťestí, smůla? Kdo ví?* ze stejnojmenné knihy spisovatelky Renaty Holčákové. Autorka v ní vypráví čínský příběh o rolníkovi, který měl k obdělávání půdy starého koně. „Jednou mu kůň utekl do hor. Když sousedé dávali starci najevo svou účast v neštěstí, rolník odpovídal: *„Smůla? Šťestí? Kdo ví?“* Po týdnu se kůň vrátil a z kopců přivedl stádo divokých koní. Tentokrát sousedé blahopřáli. Odpověděl: *„Šťestí? Smůla? Kdo ví?“* vedl si dál svou rolník. Později, když se rolníkův syn snažil jednoho koně zkrotit, spadl a zlomil si nohu. Všichni pokyvovali hlavami, že je to hrozné neštěstí. *„Smůla? Šťestí? Kdo ví?“* byla opět jeho odpověď. Za pár týdnů táhlo vesnicí vojsko. Všechny schopné mladíky odvedli. Když viděli rolníkova syna se zlomenou nohou, nechali ho být. *Šťestí? Smůla? Kdo ví?“*⁸⁶

Pravdou je, že člověk není s to posoudit správnost situace, a ani to není jeho poslání. Nikdo nedokáže domyslet důsledky, které mohou či nemusejí v jednotlivých situacích nastat. Ten, kdo se nechává unášet záležitostmi každé situace, podobá se stromu zmítanému větrem. Kdo však svůj život opírá o zákon Boží, je jako strom zasazený u tekoucí vody, který dává své ovoce v pravý čas (srov. Ž 1,3).

Tento vztah žitý v prozřetelnosti znamená podle Romana Guardiniho žít v souhlasu s Boží vůlí. Tento souhlas se uskutečňuje v děkovné modlitbě, která přijímá z dávající ruky Boží i všechno těžké a zdánlivě ničivé, neodpovídající vlastním přáním.⁸⁷ „To není snadné a nesmíme si zde nic namlouvat. Půjdeme vždycky jen tak daleko, kam podle pravdy jít můžeme – dokážeme však většinou víc, než se nám v prvním okamžiku

⁸⁶ HOLČÁKOVÁ, Renáta. *Šťestí, smůla? Kdo ví?: Příběhy kolem nás*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 5.

⁸⁷ Srov. GUARDINI, Romano. *O modlitbě*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1970, s. 118.

zdá. Bude-li dík nesen vírou, může proniknout i do toho, co je těžké, a podle toho, nakolik se nám to podaří, je i proměnit.⁸⁸

3.1 Stále se radujte, v modlitbách neustávejte. Za všech okolností děkujte, neboť to je vůle Boží v Kristu Ježíši pro vás (1Te 5,16–18)

Pro svatého Pavla je téma vděčnosti tak důležité, že se o něm zmiňuje celkem čtyřiatřicetkrát. S neúnavností a radostí děkuje Bohu stále, ve všech životních podmínkách. Všechno, co člověk dělá a čím trpí, je vděčností proměněno a získává radostný tón. Pavel se tomuto postoji stálého díkůvzdání, které z něho tryská jako nevyčerpatelný pramen, naučil díky vlastní životní zkušenosti. Setkání s Kristem a jeho záchrana je pro něj důvodem k neustálé vděčnosti: „a budete děkovat Otci, který vás připravil k účasti na dědictví svatých ve světle.“ (Ko 1,12)⁸⁹ Každý člověk, který se setkal s Kristem, získal tak nesmírně velký dar, že nic v jeho životě nemá s tímto srovnání. Díky tomu pak může děkovat vždy a za vše.

Postoj vděčného odevzdání můžeme z Pavlova života vidět například na situaci ve vězení ve Filipech. Pavel a Silas byli zbičováni, zavřeni do vězení a nohy jim byly vloženy do klády (srov. Sk 16,23–24). A Pavel neprosí Boha o své vysvobození. Namísto toho se modlí tak, že radostně oslavuje Boha svým zpěvem (srov. Sk 16,25). Odpovědí na Pavlovu a Silovu oslavu Boží je zázrak. Bůh koná a zachraňuje nejen své věrné, ale i ty, kdo pro jejich slovo uvěřili.

Pokud by člověk děkoval Bohu jen v situacích dobrých, znamenalo by to, že lidské jednání vůči Bohu je závislé na okolnostech. Vztah k Bohu ale nemůže být na

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Srov. SCHÖNBORN, Christoph. *Cesty modlitby: modlitba v Katechismu katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 41.

ničem závislý. Když je člověk schopen děkovat Bohu i v okolnostech nepříznivých, činí tak na základě víry v prozřetelnost Toho, který má plán s celým jeho životem i s každou jeho částí. O této víře hovoří také apoštol Jakub v úvodu svého listu: „Mějte z toho jen radost, moji bratří, když na vás přicházejí rozličné zkoušky. Vždyť víte, že osvědčí-li se v nich vaše víra, povede to k vytrvalosti. A vytrvalost ať je dovršena skutkem, abyste byli dokonalí a neporušení, prosti všech nedostatků.“ (Jk 1,2–3) Víra pak je předpokladem spásy. „Kdo uvěří a přijme křest, bude spasen; kdo však neuvěří, bude odsouzen.“ (Mk 16,16)

Tato spása se však nevztahuje jen na konečnou spásu, nastávající při konečném setkání s Bohem, ale je spásou pro každý jednotlivý okamžik. Spása mezi „již“ a „ještě ne“: už byla nabídnuta všem, ale ne všichni ji přijali.⁹⁰ Děkovná modlitba se pak může stát skutkem, o němž hovoří Jakub, jímž má být dovršena vytrvalost.

Důležité je také uvědomit si, že vděčnost je milost a dar, máme o ni prosit a za ni také děkovat. Nevděčnost je podle Pavla břemenem „posledních dní“ (srov. 2Tm 3,1). Ochromuje modlitbu, činí život neradostným a znemožňuje vidět dobro kolem.⁹¹

Apoštol Pavel ukazuje důsledky, jaké nese nevděk vůči Bohu. „Poznali Boha, ale nevzdali mu čest jako Bohu ani mu nebyli vděční, nýbrž jejich myšlení je zavedlo do marnosti a jejich scestná mysl se ocitla ve tmě.“ (Ř 1,21) Nesnadnost děkovné modlitby v životě křesťana může být způsobena také tím, že vděčnost je spojena s pokorou.

Vděčnost, jak píše Marko Ivan Rupnik, v duchovním slova smyslu znamená postoj pokory. „Jedná se o pokoru, která je stálou kategorií lásky. Vděčnost prohlubuje v člověku pravdu o tom, že je vztahová bytost, zabraňuje uzavření se a odporuje zpyšnění. Pokora je charakteristickým rysem moudrých a učených osob, protože Bůh se zjevuje pokorným (srov. 1P 5,5).“⁹² Bez pokory neexistuje skutečný duchovní růst.

⁹⁰Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Lukáše: porozumět Božímu slovu*. Praha: Paulínky, 2011, s. 606.

⁹¹ Srov. SCHÖNBORN, Christoph. *Cesty modlitby: modlitba v Katechismu katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 41.

⁹² RUPNIK, Marko Ivan. *Hledám své bratry: lectio divina o Josefu Egyptském*. Olomouc: Refugium, 2018. Prameny spirituality, s. 43.

Pokora zaručuje postoj, kdy se člověk zaměřuje na Druhého a odvrací od sebe, padá na kolena před někým jiným, tedy Hospodinem.⁹³

Vůlí Boží je děkovat, jak píše apoštol Pavel, a to nejen někdy, nebo když se člověku daří dobře, ale vždy, za všech okolností. Tak to Bůh chce. Apoštol Pavel ještě nezapomíná připomenout, že i děkování může být scestné, pokud je vedeno domýšlivostí či pýchou, jak ukazuje podobenství o farizeovi a celníkovi (L 18,9–14). Proto Pavel píše, že děkuje Bohu skrze Ježíše Krista (srov. Ř 7,25), a stejně tak autoři listu Kolosanům a Efesanům (srov. Ko 3,17, Ef 5,20).⁹⁴

3.2 Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují

Boha, kdo jsou povoláni podle jeho rozhodnutí (Ř 8,28)

Apoštol Pavel, který tolikrát vyzývá k děkovné modlitbě a v listě Tesalonickým píše, že má člověk děkovat za všech okolností (srov. 1Te 5,18), nyní jakoby vysvětluje, na jakém základě stojí toto jeho tvrzení. V listě Římanům čteme, že všechno napomáhá k dobrému (srov. Ř 8,28). Pavel nepíše jen něco, nebo jen to, co člověk uzná za dobré, nýbrž absolutně všechno, každá situace, každá okolnost může člověku napomoci k dobrému. Ve *Slovníku biblické teologie* se lze dočíst, co se pod tímto dobrem skrývá. „Dobro, které člověk očekává od Boha, má vést k poznání, že hlavním darem je Bůh sám. Žít s ním je radost, být, přebývat v jeho domě je nejvyšší dobro.“⁹⁵

To všechno je ale možné za předpokladu, že milujeme Boha. Láska s vírou jsou totiž navzájem spjaty. Podle Pavla je víra spasitelná, jen když se uskutečňuje láskou. „V Kristu Ježíši nezáleží na tom, je-li někdo obřezán či ne; rozhodující je víra, která se uplatňuje láskou.“ (Ga 5,6) K tomu, aby člověk miloval Boha, je nutně potřeba, aby zakusil Boží lásku. Není to člověk, který je schopen milovat Boha, ale Bůh, který je první

⁹³ Srov. tamtéž, s. 65.

⁹⁴ Srov. NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Česká biblická společnost, 1992, s. 123.

⁹⁵ DUPLACY, Jean. *Slovník biblické teologie*. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, s. 234.

v lásce k člověku (srov. 1J 4,10). Člověk je k této lásce Bohem povolán, aby žil ve sdílení Kristova nadpřirozeného života, jako člen Boží rodiny.⁹⁶ V této jistotě milovaného Božího dítěte je také schopen hledat dobro ve všech situacích. Hledání dobra je hledáním stop Boží lásky v tomto světě. John Powell uvádí ve své knize *Štěstí začíná uvnitř* známou pravdu, že největší příležitosti přicházejí v přestrojení za velké problémy. Touha nacházet dobro v každé situaci dává nakonec člověku vytěžit více z utrpení než z úspěchů.⁹⁷

Otázkou stále zůstává, jak se má člověk postavit ke zlu a utrpení, které se ve své podstatě děje skutečně zde na zemi v reálném čase a prostoru. Existuje zde hierarchie zla. Zlo je fyzické i duchovní. Člověk je tělo a duše. Trpí v obou entitách. Tělo tíhne k záhubě, duše však k věčnosti. Tělo je veskrze relativní, duše směřuje ke sjednocení s absolutním.

Člověk je stvořen k životu věčnému. Přestože je na světě podroben zlu a utrpení (srov. Ř 8,10), je to jen nepatrnou částičkou toho, k čemu je jeho život zamýšlen. Dalo by se ospravedlnit tak krátký a pomíjivý život v utrpení z hlediska celku – povolání člověka k věčnosti (srov. Ř 8,18).

Zlo je ve své podstatě vždy zlem. Ano, zní to tak, jak to skutečně je. Však Kristovo vzkříšení přináší řešení na každou situaci a poráží zlo v jeho samotné podstatě. I když se to tak na první pohled nemusí jevit, pravdou zůstává, že ten, kdo je v Kristu, nejenže je nové stvoření, jak píše apoštol Pavel (srov. 2K 5,17), ale také participuje na Boží moci a slávě, a to takovým způsobem, že cokoliv žije ve spojení s Kristem, mu přináší do života dobro.

Jak tedy reálně může křesťan, ponořený do Kristovy smrti a vzkříšení, vítězit nad zlem, které ve své podstatě nelze nazvat dobrem, ale je skutečně zlem? Modlitbou díků. Zlá situace je totiž taková, která již není ve spojení s Bohem, vymanila se na základě svobodné vůle někoho stvořeného z Božího vlivu, nenachází se ve světle, ale ve tmě.

⁹⁶ Srov. BIBLICKÉ DÍLO, Bible v liturgii [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://biblickedilo.cz/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/r-828-30/>

⁹⁷ Srov. POWELL, John. *Štěstí začíná uvnitř*. Praha: Portál, 2000, s. 122.

A také proto se člověku zdá často neřešitelná, probouzí v něm negativní emoce, pocit malomyslnosti, beznaděje apod. Děkovná modlitba však působí to, že danou situaci vyzdvihne do Božího světla, prohlásí Boha jediným a absolutním Pánem, který má moc i nad touto situací, a velebí jej za tuto jeho moc. V tom okamžiku je moc a vláda tmy poražena, neboť v té věci již koná Bůh sám, a to tak, že vždy ku prospěchu člověka. Není však zaručeno, že se jedná o prospěch člověka viditelný tady a teď, nejedná se o prospěch podle měřítek toho světa, ale v každém případě o dobro ve své nejhlubší podstatě.

Děkovat vždy a za vše předpokládá víru v tato Pavlova slova: „Všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha.“ (srov. Ř 8,28) Kdyby člověk nevěřil, že Bůh má moc proměnit vše, co mu v modlitbě odevzdá, bylo by zbytečné se k Bohu obracet. Ježíš, ale říká: „Věřte, že všechno, oč v modlitbě prosíte, je vám dáno, a budete to mít.“ (Mk 11,24)

3.3 Proměna člověka v modlitbě a zkušenost církve (podněty světeckých osobností)

Každá modlitba je setkáním s Bohem a ten, kdo se setkává se svým Stvořitelem, nezůstává stejný. Je proměněn. I Ježíš, když se modlil, byl proměněn. Jeho tvář nabyla nového vzhledu a roucho mu bělostně zářilo (srov. L 9,29). K tomu, aby Bůh mohl člověka proměnit, je zapotřebí otevřenosti, upřímnosti a odevzdanosti vycházející ze srdce člověka.

Odevzdat se do Boží vůle znamená naprosto souhlasit s Tím, který ví, co je pro život člověka důležité. Znamená to dát Bohu svobodu vyslyšet prosbu, tak jak On sám považuje za nejlepší. Proto i Pavel píše v listu Filipským, že v každé modlitbě a prosbě už má člověk děkovat (srov. F 4,6). Ono děkování dosvědčuje lidskou odevzdanost, je to důvěra v Boha, který všechno udělá dobře a není mu co vytknout. A když to bude

potřeba, může změnit vnitřní smýšlení člověka. Děkovat Bohu předpokládá uznání Božích cest nad těmi lidskými (srov. Iz 55,9).⁹⁸

Modlitba je pro člověka tak důležitá, že ji potřebuje, aby zůstal duševně zdravý, píše Romano Guardini. Taková modlitba předpokládá živou víru a víra je zase živena modlitbou.

Víra je nejzákladnějším projevem pravé modlitby a natrvalo bez ní není možná. Tak jako bez dýchání není možný život.⁹⁹

Tisíce lidí prožily ve svém životě zázrak na základě víry, když se modlili k Bohu. Bůh odpověděl na jejich modlitby. Vstoupil svojí mocí do životních okolností a tito lidé zažili zázrak, ať už ve změně situací nebo svého smýšlení. Boží zásah do chodu světa není podle Tomáše Špidlíka pro křesťana ničím znepokojujícím, protože je to právě On, kdo mu dal existenci.¹⁰⁰

Například Hans Buob popisuje v knize *Růst v modlitbě: Cesta obrácení* příběh muže, který měl těžké dětství spojené s nedostatkem mateřské lásky. Bylo pro něj nemožné odevzdat svůj život Bohu a děkovat mu za všechno, co prožil. Při jedné společné modlitbě se mu však podařilo svěřit Bohu svůj život.¹⁰¹ Vyprávěl: „Celou noc jsem nemohl spát, nezbývalo mi nic jiného než vše přenechat Bohu. A teď jsem prožil něco, co jsem ještě nikdy nezažil: Jsem dokonale svobodný, poprvé v životě mohu děkovat za své dětství a za svoji matku. Mohu to vše přijmout, jako by to byla nějaká vzácná perla.“¹⁰²

Dík proměňuje a je pro člověka velmi důležitým. To věděli už Židé, když se modlili ve svých synagogách. Svoje modlitby začínali připomínkami velkých Božích dobrodiní. Povolání Abraháma, ochraňující ruka Boží při vyjití z Egypta a mnohé další. Taková připomínání trvala někdy velmi dlouho. Křesťané, kteří se v prvotní církvi

⁹⁸ BUOB, Hans. *Růst v modlitbě: Cesta obrácení: Přednášky*. Praha: Portál, 1993, s. 17–18.

⁹⁹ Srov. GUARDINI, Romano. *O modlitbě*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1970. Paprsek, s. 22.

¹⁰⁰ Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Vnitřně zakoušet: eseje pro duchovní cvičení*. Olomouc: Refugium, 2009, s. 240–241.

¹⁰¹ Srov. BUOB, Hans. *Růst v modlitbě: Cesta obrácení: Přednášky*. Praha: Portál, 1993, s. 99–100.

¹⁰² Tamtéž.

setkávali po domech, zkracovali tyto výčty již na ty nejdůležitější události pro dějiny člověka vázané k osobě Ježíše Krista.¹⁰³

Na mnoha místech v Písmu čteme, jak svatopisci vybízejí k díkůvzdání Hospodinu, který je dobrý.

Vstupte do jeho bran s díkůvzdáním, do nádvoří jeho s chvalozpěvem! Vzdávejte mu chválu, dobrořečte jeho jménu, neboť Hospodin je dobrý, jeho milosrdenství je věčné, jeho věrnost do všech pokolení! (Ž 100,4)

Tobě obětuji oběť díků a budu vzývat Hospodinovo jméno. (Ž 116,17)

Především však děkujeme Hospodinu, našemu Bohu, který nás podrobuje zkoušce jako naše otce. Připomeňte si, co učinil s Abrahamem, jak podrobil zkoušce Izáka a co se stalo Jákobovi v syrské Mezopotámii, když pásl ovce Lábana, bratra své matky. Jako je nespálil v ohni, když zkoumal jejich srdce, tak ani nás nepotrestal. Hospodin však švihá ty, kdo se mu přibližují, aby jim dal výstrahu. (Júd 8,25–27)

Pokoj Kristův ať rozhoduje ve vašich srdcích; k němu jste byli také povoláni v jednom těle. A buďte vděční. Slovo Kristovo ať ve vás bohatě přebývá. Ve vši moudrosti se navzájem vyučujte a napomínejte a s vděčností zpívejte Bohu ve svých srdcích chvalozpěvy, chvály a duchovní písně. (Ko 3,15–16)

Vést sprosté, hloupé a dvojsmyslné řeči se nepatří; vy máte vzdávat Bohu díky! (Ef 5,4)

Tento způsob modlitby vzala církev za svůj a z duchovního života a modlitby mnoha světců lze poznávat, že se děkovaná modlitba stala součástí jejich životního stylu.

¹⁰³ Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Vnitřně zakoušet: eseje pro duchovní cvičení*. Olomouc: Refugium, 2009, s. 322–323.

Otcové církve dokážou vidět dobro i tam, kde by ho dnešní člověk hledal jen málo. Například Janu Zlatoústému se zdá, že „přírodní katastrofy, jako povodně, neúroda, hlad, nejsou ani tak velké zlo. Probouzejí v člověku vědomí potřeby, obracejí mysl k Bohu, a proto jsou i ony Boží dary.“¹⁰⁴ Podobně i jeho následovník Marek Poustevník z 5. stol. ve svém *Listu mnichu Mikulášovi* dává poučnou radu: „Ať se nestane, že ve zmatení ze zapomnění zla nebo pro nedbalost bys zapomněl na jeho četnou a velkou pomoc a strávil zbytek svého času neužitečně a nevděčně. Tyto neustálé vzpomínky jsou jako osten, který bodá do srdce a přiměje ho k vyznání, pokoře, se zkroušenou duší k díkůvzdání a ke každému dobrému úsilí navracet Hospodinu dobré prostředky a zvyky a každou ctnost podle Boha a rozjímat slova proroků vždy s čistým svědomím: Co dám Hospodinu za to všechno, co dal on mně?“¹⁰⁵

Mnoho světců, kteří se nechali vést Duchem Svatým, poznalo, že pravé štěstí nespočívá v bezbolestném a bezstarostném životě, ale v úplném odevzdání se do Boží vůle a v objetí Kristova kříže, které není ničím jednoduchým, ale vede k setkáním s Ukřižovaným, který je největším štěstím a naplněním každého lidského života. To, že život s Bohem je životem plným vnitřní radosti a pokoje, říká i Alfons Maria de Liguori: „Kdo je sjednocen s vůlí Boží, ten vždy žije v míru, neboť vůle Boží odnímá hořkost všem křížům. Světci vyznávají: ‚Tak chce Bůh,‘ nebo ‚Bůh tak chtěl,‘ a zakoušejí pokoj při každé bolestné zkušenosti.“¹⁰⁶ A obdobně mluví i Albert Veliký: „Přijímat z rukou Pána dobro i zlo v dokonalé pokoře a uznávat je za dobrodiní Boží prozřetelnosti je mnohem užitečnější pro spásu duše než každodenně bičovat svá záda.“¹⁰⁷

Faustyna Kowalská ve svém *Deníčku* často děkuje Ježíši za všechno dobré, ale i těžké a bolestné ve svém životě. Tato polská řeholnice a mystička našla velký dar

¹⁰⁴ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Velehrad: Refugium, 2000, s. 414.

¹⁰⁵ *La Filocalia*, I, Turín, s. 213. In: RUPNIK, Marko Ivan. *Hledám své bratry: lectio divina o Josefu Egyptském*. Olomouc: Refugium, 2018. *Prameny spirituality*, s. 43–44.

¹⁰⁶ LIGUORI, Alfonso Maria de. *Návod na dobrý život*. Vranov nad Dyjí: A.M.I.M.S., 2011, s. 28.

¹⁰⁷ *Milujte se!: časopis pro novou evangelizaci*. Praha: Res Claritatis, 2007, 45/15.

v utrpení. Mluví o něm jako o teploměru, kterým se měří opravdová láska.¹⁰⁸ Proto je schopná říci: „Ježíši, děkuji Ti za každodenní drobné křížky, za protivenství v tom, co zamýšlím, za námahu společného života, za špatně vykládané úmysly, za ponižování od druhých, za trpký způsob, jakým s námi jednají, za nespravedlivá posuzování, za podlomené zdraví a vyčerpanost sil, za zapření vlastní vůle, za obětování vlastního já, za neuznání v ničem, za zkrížení všech plánů.“¹⁰⁹ Faustyna Kowalská poznala svoji ubohost i Ježíšovu nesmírnou dobrotu, projevovanou v jeho milosrdenství. Díky tomu byla schopna děkovat i za tato mnohá utrpení. Nevyzdvihuje hořkosti nad útěchy, jak by se mohlo zdát, ani útěchy nad hořkosti, ale v naprosté odevzdanosti děkuje za vše, co Ježíš dává.¹¹⁰ Tato svatá řeholnice vnímá stejně jako apoštol Pavel, že cokoliv jiného ve srovnání s Ježíšem nemá žádnou hodnotu (srov. F 3,8). Utrpení je pro ni milostí, která krystalizuje lásku, a připodobňuje ji ke Spasiteli.

Tomáš Kempenský, autor knihy *Následování Krista*, pronáší myšlenku, že důvodem, proč člověk nemůže obdržet množství dobrodiní, je nevděk jeho původci, když mu tyto milosti nepřináší s díkem nazpět. Apoštol Petr píše: „Bůh se staví proti pyšným, ale pokorným dává milost.“ (1P 5,5) Pokorný člověk zná pravdu o sobě i o Bohu. Ví, že Bohu patří vše, zatímco lidé vlastní jen vinu a trest.¹¹¹ Tato pravda však člověka nezarmucuje ani nedrtí, naopak vede ke svobodě a radosti. Jak pokračuje Tomáš Kempenský: „Proto, Pane Bože, pokládám za veliké dobrodiní nemít mnoho toho, z čeho navenek a podle lidí vzejde chvála a sláva. A tak, kdo pozoruje svou chudobu a nicotu, ať se proto nermoutí, ani netruchlí, ani nemalomyslní; ale spíš ať se těší a raduje.“¹¹²

A tak se křesťané učí tomuto podivuhodnému tajemství vděčnosti porozumět a inspirovat se životy těchto velkých světců a světic, na jejichž životě se stejně jako na

¹⁰⁸ Srov. KOWALSKA, Faustyna. *Deníček: Boží milosrdenství v mé duši*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 179.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Srov. tamtéž, s. 180.

¹¹¹ Srov. KEMPENSKÝ, Tomáš. *Čtyři knihy o následování Krista*. Brno: Cesta, 2001, s. 86–87.

¹¹² Tamtéž, s. 143.

filmovém plátně odehrává cosi pozoruhodného, co budí bázeň a zároveň láká k následování. A životu církve dodává autenticitu, přináší velké plody a novou svěžest.

4 Životní styl a každodenní úsilí o duchovní život

U křesťana, pro kterého se děkovaná modlitba stala součástí životního stylu, se předpokládá porozumění důležitosti tohoto duchovního úkonu – díkůvzdání Bohu v každé situaci. Není to však úkon ve smyslu nějaké náboženské povinnosti, ale hnutí srdce směrem k Tomu, který člověka miluje. Je to dialogický vztah člověka s Bohem, ve kterém jde každému o štěstí toho druhého. Pokud člověk díky milosti Boží uvěří v tuto jeho bezpodmínečnou lásku, bude vtahován do nadpřirozeného vztahu, ve kterém žádná překážka není překážkou. Tato vzájemná láska dává sílu a je pramenem, z níž vyvěrá celý náboženský život. Dalo by se tedy říci, že životní styl křesťana je jeho duchovní život, který se odráží ve světě, jenž ho obklopuje. V následujícím textu zmíním tři události duchovního života: lidské úsilí ve spolupráci s Boží mocí, osobu Ducha Svatého jako prvotního činitele i cíl duchovního života a eucharistii jakožto pronikání do rozměru vděčnosti a jejího každodenního uskutečňování.

Duchovní život je dynamický prvek,¹¹³ utvářející se zkušenostmi a událostmi v průběhu celého života. V první řadě, mluvíme-li o duchovním životě, mluvíme o životě s Bohem, s jeho osobou. Je to přebývání Božího Ducha v člověku, protože jak píše Tomáš Špidlík, „Bůh je přítomen tam, kde působí. A kde působí, tam tvoří a proměňuje skutečnost.“¹¹⁴

Lidské úsilí

Přestože Boží milost je vždy první na tahu, duchovní život není samozřejmostí, člověk o něj musí usilovat, mnohdy i zabojet (srov. 2Tm 4,7). Pouhá znalost nestačí, jak píše David Torkington ve své knize *Mystika všedního dne*. Je zapotřebí též síla k uvedení znalosti do praxe. „Není těžké se naučit, co dělat a jak to dělat; skutečný

¹¹³ Přítomnost Ducha je postupná, protože svojí povahou je dynamická. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Vnitřně zakoušet: eseje pro duchovní cvičení*. Olomouc: Refugium, 2009, s. 179.

¹¹⁴ Tamtéž.

problém je přijít na to, kde sebrat síly, abychom tak konali.¹¹⁵ Podle něj se tato síla sbírá každodenním tréninkem pozvedání srdce a duše k Bohu. V modlitbě a nikde jinde se člověk učí nezištné lásce.¹¹⁶ Záleží tedy na člověku, na co zacílí svůj život, a charakter cíle se pak odráží v každém momentu jeho života. Je samozřejmé, že Bůh by si ve svém plánu spásy s tímto světem vystačil sám, ale ze své lásky dává člověku podíl na spolupráci při konání tohoto díla.

Vlastimil Fürst v knize *Cesta vděčnosti / cesta odcházení* popisuje vděčnost jako způsob života. Podle něj je na člověku, pro co se každý den rozhodne. Jestli se zaměří na problémy a prožije den plný problémů, nebo se jej rozhodne prožít s vděčností Bohu a druhým, kteří mu nějakým způsobem pomohli. Ať už jsou to blízcí doma, uklízečka v práci či řidič autobusu. Člověk může děkovat za úplně obyčejné věci, „samozřejmosti“, bez nichž by nemohl žít, ale i za problémy, které ho vedou k růstu a činí ho silnějším, když je s Boží pomocí překoná.¹¹⁷

Vytrvat však v tomto každodenním postoji vděčnosti není jednoduché a může být mnohdy až heroickou cností. Je to běh na dlouhou trať, jehož cíl často není vidět.

Duch Svatý

Podobně píše Michal Altrichter: „S postupujícími léty si stále plněji uvědomuji, jak je nesnadné dostat slovům: oběť chvály. Vzdát Pánu díky, když opakovaně dostáváme od druhých vedle sebe ‚šípy svatého Šebestiána‘, není snadné. (...) Jak tedy chválit Pána, je-li nám leckdy do pláče?“¹¹⁸ A dává odpověď: „Dílo v nás si přeje vykonat sám Duch, jehož ochotně napořád vpouštíme.“¹¹⁹

¹¹⁵ TORKINGTON, David. *Mystika všedního dne*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 18–19.

¹¹⁶ Srov. tamtéž, s. 19.

¹¹⁷ Srov. *Cesta vděčnosti: Cesta odcházení: [krátké příběhy, povídky a citáty, které chtějí obohatit vaše životní putování]*. Praha: Advent-Orion, 2012, s. 15.

¹¹⁸ ALTRICHTER, Michal. *Životní styl a duchovní život: odpovědi k otázkám*. Olomouc: Refugium, 2015. Současné otázky, s. 240.

¹¹⁹ Tamtéž.

Pravdou je, že lidská snaha nestačí; vždycky je to Bůh, který předchází člověka a činí i to, že je člověk schopen vůbec něco učinit. Je třeba dovolit Božímu Duchu, aby člověka uschoptil a obdařil svou milostí.

Křesťan je chrámem Ducha Svatého, On v něm přebývá (srov. 1K 6,19), a když se člověk modlí, má se modlit v Duchu. Každá modlitba obsahuje implicitní epiklézi,¹²⁰ díky níž je pronášena v síle Ducha Svatého.¹²¹

Podle známého divotvůrce Serafima Sarovského všechny dobré a zbožné prostředky napomáhají pouze jednomu pravému cíli křesťanského života a tím je získat Božího Svatého Ducha.¹²² Stejně to vidí i Louis Lallemant v knize *Spiritualita srdce*. Souhrn celého duchovního života závisí na tom, aby se člověk učil hledat podněty Božího Ducha a pomocí úkonů zbožnosti upevňoval vůli být těmto podnětům věrný. Tyto úkony zbožnosti, kterými jsou například duchovní četba, modlitba, cvičení v ctnostech, přijímání svatých svátostí, člověka disponují k životu s Duchem Svatým.¹²³ Zrovna tak modlitba díky je nástrojem k hlubšímu setkání s Duchem Svatým, protože pozvedá srdce vděčného člověka do Boží přítomnosti.

Eucharistie – díkyvdání

Úkon díkyvdání se nejvíce projevuje při slavení eucharistie. Samo slovo „eucharistie řecky *eucharistein* – děkovat; *eu* – dobrý; *charis* – dar, označuje podle smyslu slova a původního užití díkyvdání toho, kdo je ‚dobře obdarován‘ a v důsledku toho ‚vděčný‘. Dále znamená eucharistie vděčnost, ale i děkovnou modlitbu.“¹²⁴ Ve *Slovníku spirituality* čteme: „Když Ježíš vzal kalich spásy a přijal své nejvyšší povolání jako velekněz a oběť, ‚vzdal díky‘. Slavíme-li eucharistii, jsme vtahováni do téhož

¹²⁰ Epikléze (řec. „přivolávání, svolávání“) – obecně vyzývání Boha nad určitou věcí nebo osobou, která se tím posvěcuje. BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 126.

¹²¹ Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Vnitřně zakoušet: eseje pro duchovní cvičení*. Olomouc: Refugium, 2009, s. 180.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Srov. LALLEMANT, Louis. *Spiritualita srdce: duchovní učení*. Olomouc: Refugium, 2009, s. 102.

¹²⁴ „Eucharistie“, in: RAHNER, Karl a Herbert VORGRIMLER. *Teologický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2009, s. 84.

rozměru.¹²⁵ Máme se svou plnou účastí připojit k tomuto velikonočnímu tajemství a konat to co Ježíš. „V díkůvdání a v uctívání v duchu a v pravdě, které obětuje Ježíš Kristus Otci, se uskutečňuje naše vykoupení. Když člověk vstoupí do tohoto rozměru vděčnosti, stává se účastným vykoupení a jeho strůjcem spolu s Kristem. Snadno pozorujeme, jak se projevuje eucharistický rozměr v každé části mše a v každém okamžiku života a modlitby věřících.“¹²⁶

Křesťan díky svému spojení s Kristem v modlitbě díkůvdání má moc vykupovat všechny situace, do kterých s tímto vědomým eucharistickým postojem vstoupí. A to se netýká jen situací při mši svaté, ale celého života věřících.

Ve křtu svatém obdržel každý věřící posvěcení Ducha Svatého, jímž se stává duchovním chrámem a svatým kněžstvem. Proto každým skutkem mají křesťané přinášet duchovní oběti.¹²⁷ Když tedy mluvíme o křesťanském životním stylu, nemluvíme jen o tom, co se děje jednou za týden při společné bohoslužbě. Naopak, tento životní styl se realizuje teď a tady, v každém momentu života věřících. Podobně o tom mluví Nicky Gumbel v knize *Ježíšův životní styl*, že jde o celistvý křesťanský život a ten se projevuje 24 hodin denně. Nelze ho žít, jen když se nám chce, protože jde o trvalý vztah s Bohem. On má mít první místo v našem životě a určovat i to, co si myslíme, co děláme nebo říkáme.¹²⁸

Všeobecné kněžství, které obdržel každý věřící při křtu svatém, je nástrojem uskutečňování tohoto trvalého křesťanského života. Ve věroučné konstituci o církvi *Lumen gentium* čteme: „Věřící mocí svého královského kněžství spolupůsobí při obětování eucharistie a uplatňují své kněžství přijímáním svátostí, modlitbou a děkovaním, svědectvím svatého života, odříkáním a činorodou láskou.“¹²⁹

¹²⁵ DE FIORES, Stefano a Tullo GOFFI. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 528.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Srov. LG 10.

¹²⁸ Srov. GUMBEL, Nicky. *Ježíšův životní styl*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, s. 17.

¹²⁹ LG 10.

Každý věřící tak může tento eucharistický rozměr díky svému všeobecnému kněžství uskutečňovat ve svém každodenním životě. Jak píše Michal Altrichter: „Všeobecné kněžství dokáže žehnat, třebaže je uráženo, zesměšňováno. Dokáže přinést oběť chvály a zapomíná to, co neprospívá.“¹³⁰ Vzdávat Bohu chválu a dík, když okolnosti nedávají žádné podněty k tomu, aby se tak dělo, je pravou obětí. Tímto způsobem mohou laici zasvěcovat Bohu svět, když všechno, co konají, přinášejí v Duchu jako oběť Bohu milou skrze Ježíše Krista (srov. 1P 2,5).¹³¹

Životní styl křesťana, jehož součástí je děkonná modlitba, pak může prakticky vypadat tak, jak popisuje Ann Voskampová ve své knize *Tisíc darů*. V ní se autorka rozhodla zaznamenat tisíc darů skládajících se z momentů, událostí, lidí, vzpomínek atd., za něž je Bohu vděčná. Tento její počín sepsat tisíc „zázraků,“ skrze které poznává Boží lásku k sobě, ji proměňuje a přivádí k životu stálého díkyvdání, kdy všechno v jejím životě se stává *eucharisteo*. Jak sama autorka píše: „Obléknu si kabát a děkuji Bohu za své paže, které to mohou udělat. Stav nouze jsou nečekané naléhavé případy, náhlé události – ale copak je cokoli pod sluncem nečekané pro Boha? Zavolám na syna a podám mu ramínko a děkuji Bohu, že on má také paže. Zůstaň klidná, vstup do okamžiku, vzdej díky. Děkuji Bohu za boty a seřadíme je a malé ruce při tom pomáhají. A já můžu stále vzdávat díky, protože všemocný Bůh má vždy všechny ty malé věci – všechny věci – vždy pod kontrolou. Zhluboka dýchám a On káže mně, konejší mou časem zběsilou duši šepotající řekou milosti. Život není stav nouze. Život je *eucharisteo*. *Eucharisteo*.“¹³²

Tímto způsobem se díkyvdání zakořeňuje do životního stylu křesťanů a stává se jejich nedílnou součástí. Když vše, co člověk prožívá, s díkem pozvedá k Bohu a navrácí mu zpět. Je to radikální způsob žití a zároveň ten, který přináší do života trvalou vnitřní radost.

¹³⁰ ALTRICHTER, Michal. *Životní styl a duchovní život: odpovědi k otázkám*. Olomouc: Refugium, 2015. Současné otázky, s. 241.

¹³¹ Srov. LG 34.

¹³² VOSKAMPOVÁ, Ann. *Tisíc darů: Výzva žít naplno tam, kde právě jsi*. Praha: Kontakt.cz s.r.o., 2017, s. 68.

4.1 Psychologické a duchovní předpoklady křesťanské identity

Křesťan má děkovat, protože to je součástí jeho identity, spočívající ve vědomí, že je obdarován z milosti Boží. Člověk ve křtu získává věčný život. To je ničím nezasloužený Boží dar. Michael Marsch píše ve své knize *Uzdravení skrze svátosti*: „Největším darem však zůstane skutečnost věčného života, jako překonání omezenosti a pomíjivosti našeho pozemského bytí, následku dědičného hříchu.“¹³³ Na tento dar může odpovědět pouze díkem.

Každý dar Boží lásky je darem nezaslouženým. Člověk k němu nemůže přispět ničím, než ho v pokoře a s radostným srdcem přijmout. Dar je třeba přijmout pro něj samý, neexistuje zde žádná protislužba.¹³⁴ Kdyby člověk neděkoval, ztratil by svoji identitu Božího dítěte, které si je vědomo, že všechno, co dostalo a čím je, je z milosti Boží (srov. 1K 15,10).

V této kapitole popíši psychologické a duchovní předpoklady křesťanské identity vzhledem k tématu děkovné modlitby. Protože křesťanská identita se dotýká nejen našeho ducha, ale i duševní stránky lidství. Je třeba znát některé zákonitosti lidské psychiky, které se projevují, když člověk pociťuje vděčnost. Stejně tak se zaměřím na oblast duchovní.

Slovo identita pochází z latinského *identitas*, které je odvozeno z kořene *idem* – týž, tentýž, právě ten, a ne jiný. V českém jazyce se identita často překládá jako totožnost. Určit něčí totožnost, identitu znamená poznat, kdo doopravdy je.¹³⁵

Identita je někdy chápána jako sebeidentifikace člověka a jejím podstatným jevem je sebeinterpretace, to je, jak se člověk jeví sobě samému. Tato sebeinterpretace je výsledkem aktivní a vědomé svobodné činnosti, především duchovní stránky osobnosti.¹³⁶

¹³³ MARSCH, Michael. *Uzdravení skrze svátosti*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2007, s. 41.

¹³⁴ Srov. tamtéž, s. 41–42.

¹³⁵ Srov. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života*. Praha: Grada, 2006. Psyché, s. 182.

¹³⁶ Srov. GÁLIKOVÁ, Silvia a kol. *Člověk a jeho identita*. Trnava: Filozofická fakulta TU, 2013, s. 21.

Pro křesťanské autory otázka poznání sebe sama vždy zahrnovala vztah s Bohem.¹³⁷ „Poznání sebe sama,“ říká Bazil, „tě dovede k tomu, aby sis připomněl Boha. (...) Člověk není skutečností ‚poznanou‘, ale ‚nepoznatelnou‘, tajemstvím. Rozlišujeme sebezpoznaní morální, které souvisí s poznáním psychologickým, a teologické poznání.¹³⁸

Dále se budu zabývat **psychologickými předpoklady** křesťanské identity, které se vztahují k tématu vděčnosti, protože jak píše Tomáš Špidlík, „Boží život sídlí především v duši, ta pak zachovává své základní vlastnosti, svou zákonitost“.¹³⁹

Vědní obor psychologie nám podává obraz těchto zákonitostí odehrávajících se v lidské duši. Co se týká tématu vděčnosti, rozlišují psychologové vděčnost jako emoci a vděčnost jako osobnostní charakteristiku (osobnostní rys, dispozici).¹⁴⁰ Emoce je výrazný, krátkodobý stav, který rychle utichá, zatímco vděčnost jako osobnostní rys není závislá na nějakém momentu.¹⁴¹ „Je to trvalý rys naší osobnosti (našeho charakteru), který nás dlouhodobě až celoživotně ovlivňuje – do značné míry bez ohledu na to, jakými událostmi procházíme.“¹⁴² Tento rys ukazuje na to, jak člověk jedná v různých situacích, jak se v nich chová, jak je vůči nim nastaven. U všech lidí ale není stejně vyvinut, každý je v tomto ohledu individuální a tento rys se u nich objevuje s rozdílnou naléhavostí.¹⁴³ I podle Adama Smitha je vděčnost součástí dědičné výbavy,

¹³⁷ Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Vnitřně zakoušet: eseje pro duchovní cvičení*. Olomouc: Refugium, 2009, s. 66.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Velehrad: Refugium, 2000, s. 45.

¹⁴⁰ Srov. EMMONS, Robert. A., MCCULLOUGH, Michael. E. The Psychology of gratitude. In: KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti: kudy vede cesta k přátelství?* Praha: Grada, 2007. Psyché, s. 59.

¹⁴¹ Srov. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti: kudy vede cesta k přátelství?* Praha: Grada, 2007. Psyché, s. 59–60.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Srov. EMMONS, Robert. A., MCCULLOUGH, Michael. E. The Psychology of gratitude. In: KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti: kudy vede cesta k přátelství?* Praha: Grada, 2007. Psyché, s. 60.

byla dána každému. Podle něj přenáší člověka přes sebestředné tendence a zaměřuje pozornost na druhé, zároveň se snaží zlepšit jejich situaci.¹⁴⁴

To souvisí například se třemi psychologickými oblastmi: „spokojeností se životem, pozitivním vztahem k druhým lidem (např. typu nebýt k nim hluchý a němý, naslouchat jim, snažit se jim porozumět, pomáhat) a jaké emoce účastníci nejčastěji prožívají.“¹⁴⁵

Psychologové Robert A. Emmons a Michael E. McCullough provedli sérii pokusů, kterými zjistili, jak vděčnost působí na to, jak nám je. Toto jsou jejich výsledky:

„Vděčnost:

- zvyšuje míru našeho kladného hodnocení života,
- zvyšuje náš pocit, který říká, že nám je dobře (*well ness*),
- zvyšuje úroveň našeho optimismu v pohledu do budoucnosti,
- zvyšuje úroveň našich pozitivních afektů (kladných citů),
- zvyšuje úroveň naší sociální motivace (zjištěno pro míru empatie, pro poskytování pomoci a sociální opory druhým lidem i pro přijímání sociální opory),
- zvyšuje kvalitu našeho spánku,
- vede nás k intenzivnější péči o naše zdraví (zjištěno pro množství času věnovaného tělesnému cvičení).

Vděčnost zároveň snižuje množství uváděných subjektivních zdravotních obtíží a snižuje intenzitu negativních afektů (záporných citů – což bylo prokázáno zvláště zřetelně pro deprese a úzkosti).¹⁴⁶

Psychologie je v tomto ohledu velmi nápomocná, protože pojmenovává a dává do souvislostí aspekty lidské psychiky, které se v člověku odehrávají při projevování díků. Člověk se skládá nejen z oblasti duševní (psyché), ale i duchovní (Pneuma).¹⁴⁷

¹⁴⁴ Srov. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti: kudy vede cesta k přátelství?* Praha: Grada, 2007. Psyché, s. 47.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 76.

¹⁴⁶ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti: kudy vede cesta k přátelství?* Praha: Grada, 2007. Psyché, s. 90–91.

Michal Altrichter píše, že „*psyché* se odevzdává Pneumatu a Pneuma se zase „vpíjí“ (absorbuje) do psyché. Ambicí spirituální teologie je integrovat a kreativní život osoby v Pneumatu.“¹⁴⁸ „Toto rozlišování mezi psychickým a duchovním řádem skutečnosti má prvořadý význam. Je klíčem ke křesťanské teologii nadpřirozena.“¹⁴⁹ Proto je nutné znát obojí.

Tyto **duchovní předpoklady** křesťanské identity vzhledem k tématu vděčnosti projevující se v děkovné modlitbě popíši následně.

Projevit vděčnost člověku, kterého vidím a poznávám, je na jiné úrovni než děkovat Bohu, který je sám o sobě nepoznatelný, je tajemstvím. Člověk může Boha poznávat na základě přirozeného rozumu ze stvořených věcí, ale jeho podstata je nepochopitelná. Bůh nás zve do svého života, ale jeho podstata není odhalena přirozeným poznáním, nýbrž krokem nadpřirozeným, krokem víry. A víra je zakoušením vztahu, kdy má člověk účast na životě Božím.¹⁵⁰ Když tedy člověk děkuje Bohu, někomu, kdo ho přesahuje, činí tak na základě víry. Není to víra ve smyslu, že věří v Boží existenci a ostatní ho nezajímá, ale spíše důvěra v toho, kterého poznal a o němž ví, že je dobrý. Takový člověk se ve svém životě mnohokrát přesvědčí o Boží dobrotě, to však nepostrádá ono napětí nedůvěry, zda se postará i v příštím okamžiku, v budoucnu. Je to onen nedokonalý rys naší osobnosti projevující se strachem. Ale „láska nezná strach,“ píše apoštol Jan, „dokonalá láska strach zahání, vždyť strach působí muka, a kdo se bojí, nedošel dokonalosti v lásce“. (1J 4,18) Tento vztah s živým Bohem uskutečňovaný ve vzájemné lásce dává vytušit, že nezaručuje život bez těžkostí a zkoušek, ale dává naději, že i utrpení může být proměněno ve věčnou slávu. „A naděje

¹⁴⁷ Srov. ALTRICHTER, Michal. *Spirituální teologie*. Olomouc: Refugium, 2017. Prameny spirituality, s. 23.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ TEOLOGICKÉ LISTY, Duch, tělo, duše [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-3/Duch-telo-duse.html>

¹⁵⁰ Srov. ALTRICHTER, Michal. *Spirituální teologie*. Olomouc: Refugium, 2017. Prameny spirituality, s. 22.

neklame, neboť Boží láska je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán.“ (Ř 5,5)

Zde se také rodí křesťanská identita vyvěrající ze svátosti křtu. *Lumen gentium* výstižně popisuj: „Křest nás totiž připodobňuje Kristu: ‚Neboť my všichni jsme byli pokřtěni jedním Duchem v jedno tělo‘ (1K 12,13). Tento posvátný obřad představuje a uskutečňuje přidružení ke Kristově smrti a k jeho vzkříšení: ‚Tím křestním ponořením do jeho smrti byli jsme spolu s ním zaživa pohřbeni. Neboť jestliže jsme s ním srostli tak, že jsme mu podobní v jeho smrti, budeme mu tak podobní i v jeho zmrtvýchvstání‘ (Ř 6,4–5).“¹⁵¹ S Kristem umíráme a znovu také povstáváme k novému životu. Tento nový život se realizuje už teď, v tomto životě. A křesťanská identita je v životě s Kristem, v Kristu a pro Krista.

Hlavním posláním křesťana je žít život podle příkladu Krista a životem v Kristu, přičemž obojí se doplňuje a jedno bez druhého nelze. Jde o to, osvojit si Ježíšova ducha a vžít se do jeho smýšlení. V každodenní situaci se ptát: Co by udělal Ježíš? Jak by reagoval On? Hlavní osou duchovního života má být tedy vidět Krista ve všem a dívat se na každou událost jako na cestu, která vede ke Kristu.¹⁵²

Kristovi následovníci, kteří se při křtu stali Božími dětmi a účastníky jeho přirozenosti na základě milosti, se mají stát skutečně svatými. Sám Ježíš říká: „Buďte tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.“ (Mt 5,48) To znamená žít tak, „jak se sluší na ty, kdo patří Bohu“ (Ef 5,3), a přinášet plody Ducha k posvěcení (srov. Ga 5,22).¹⁵³

Ducha Svatého s jeho dary dostává při křtu každý člověk. Ne každý mu ale stejným způsobem otevírá srdce s postojem vděčnosti vedoucí k pokoře. Apoštol Pavel dává najevo, že pokora před Bohem způsobuje projevení Boží síly. „Stačí, když máš mou milost; vždyť v slabosti se projeví má síla.“ A tak se budu raději chlubit slabostmi, aby na mně spočinula moc Kristova. Proto rád přijímám slabost, urážky, útrapy,

¹⁵¹ LG 7.

¹⁵² Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Velehrad: Refugium, 2000, s. 38–40.

¹⁵³ LG 40.

pronásledování a úzkosti pro Krista. Vždyť právě když jsem sláb, jsem silný.“ (2K 12,9–10) Jestliže tedy křesťan zažívá nějaký útlak od druhých, má jim žehnat, protože je povolán, aby se stal dědicem požehnání (srov. 1P 3,9).

To je postoj naprosto odlišný od závisti, která je hříchem nejen prvních církevních obcí (srov. Ř 1,29; Ř 13,13; 1K 3,3; Ga 5,26) a před kterou apoštol Pavel tolik varoval. Ten, kdo závidí, dívá se na druhé s tím, že jemu chybí něco, co mají ti druzí. A to vyvolává pocit nedostatečnosti, nepřejícnosti vůči druhým, nespokojenosti se sebou samým. Na druhé straně ten, kdo je vděčný i tehdy, když okolnosti nejdou podle jeho plánu, je vděčný, i když mu něco chybí, nebo se dokonce chlubí svými slabostmi, je osvobozen, uzdraven od těchto negativních pocitů, které by v něm opak vyvolával. Vděčnost přináší nejen smíření se s právě probíhající realitou, nejen její předání Bohu, ale především její přijetí z rukou toho, který mě miluje. Závist se totiž nedokáže radovat z úspěchu druhého, způsobuje rozdělení a vede člověka ke srovnávání s druhými. Tomáš Korčák píše v knize *Uzdravující vděčnost* : „Srovnávání se s druhými je jedním z velkých problémů v životě člověka. Pýcha říká: ‚Já jsem a já mám víc.‘ Méněcennost říká: ‚A já chudák nemám nic.‘ Vděčnost s otevřenýma očima však říká: ‚Jsem z Boží milosti velice obdarován.‘“¹⁵⁴

Neschopnost vidět Boží dobro vede k životní nespokojenosti. Tato zaslepenost je způsobena přesyceností a žádostivostí. Takový člověk je stále nespokojen s tím, co má, a chce stále víc.¹⁵⁵ Autor listu Židům píše: „Nedejte se vést láskou k penězům; buďte spokojeni s tím, co máte. Vždyť Bůh řekl: ‚Nikdy tě neopustím a nikdy se tě nezřeknu.‘“ (Žd 13,5) Bůh sám člověku slibuje pomoc i dostatek všeho, co potřebuje. Není třeba si to vydobývat vlastním úsilím a tak si zabezpečovat vlastní život. Co Bůh slíbí, to také koná, protože Boží slovo je zároveň činem. Cesta ke spokojenému životu nevede skrze namáhání, strachování, dřinu a pot, ale skrze důvěru v štědrého Dárce.

¹⁵⁴ KORČÁK, Tomáš. *Uzdravující vděčnost: jak nás děkování, chvála a uctívání otevírá pro Boží jednání*. Mělník: Juda, 2018, s. 79.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 46.

Žít v neustálém postoji obdarovaného znamená žít na straně Vítěze. Toho, který již onen velký boj mezi životem a smrtí vybojoval, a křesťan je člověkem, který participuje na Kristově vítězství. To ho má vést k tomu, aby se chopil praporu Vítěze a aby se tento postoj odrážel v každém jeho jednání a celém životě.

4.2 Duchovní doprovázení

Dělat kroky v duchovním životě není věc, která je sama sebou, ale je to schopnost, které je třeba se stále učit. V takovém nesnadném úkolu může věřícímu člověku pomoci duchovní doprovázející. Děkovná modlitba je krokem víry, díky kterému Bůh může působit v lidských životech. Naučit druhého tomuto postoji není jednoduchým činem. A je možný jen na základě důvěry a přátelského přijetí, které dá druhému zakusit, že je přijat v takové situaci, v jaké se zrovna nachází. Duchovní doprovázení je velkou příležitostí, která otevírá prostor pro růst a dozrávání ve vztahu s Bohem.

William A. Barry a William J. Connolly, autoři knihy *Praxe duchovního doprovázení*, definují křesťanské duchovní doprovázení „jako pomoc, kterou poskytuje jeden křesťan druhému, aby mu umožnil vnímat osobní Boží sdělování jemu určené, odpovídat tomuto Bohu, dávajícímu se osobně poznat, růst v důvěrnosti s ním a plně prožívat důsledky tohoto vztahu“.¹⁵⁶

Duchovní doprovázení si bere za cíl zajímat se o celou osobu člověka, ale nejdůležitějším úkonem je dovést člověka k osobní zkušenosti s Bohem, která se odehrává v modlitbě.¹⁵⁷

Každý formuluje úkoly duchovního doprovázejícího jinak, ale existují jisté činnosti, které by u žádného doprovázení neměly chybět, protože ukazují, co je jádrem

¹⁵⁶ BARRY, William A. a William J. CONNOLLY. *Praxe duchovního doprovázení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. Orientace, s. 20.

¹⁵⁷ Srov. tamtéž, s. 21.

křesťanského života, tedy vědomého vztahu s Bohem.¹⁵⁸ William A. Barry a William J. Connolly považují tyto dvě za nejdůležitější:

- 1) „Pomoci doprovázenému věnovat pozornost Bohu takovému, jaký se zjevuje;
- 2) pomoci doprovázenému poznat jeho reakce a rozhodovat se o jeho odpovědích tomuto Bohu.“¹⁵⁹

V následujícím textu se zaměříme na tyto činnosti, které jsou důležité při duchovním doprovázení.

Věnovat někomu pozornost znamená obvykle být s ním, trávit s ním svůj čas. Ve vztahu s Bohem je tato pozornost nejlépe vyjádřena kontemplativním postojem. Tento způsob modlitby je znám ze života mnoha světců, například svatá Terezie z Avily ho popisuje takto: „Zažít kontemplaci znamená zažít chvíli, pár hodin, v nichž nás Bůh vezme a doprovodí do svého světa. Zůstáváme na zemi, a přesto se zcela ocitáme v Něm.“¹⁶⁰ Je to také čas, při němž se člověk snaží zůstat sám sebou a dovoluje Bohu, aby byl takový, jaký je, nejen projekcí jeho představ.¹⁶¹ Bůh se člověku zjevuje, a tak prolamuje onu stále se opakující otázku, jak poznat nepoznatelného. Poznat Boha je základním předpokladem pravdivého vztahu s ním. Pokud chce mít člověk s někým vztah, potřebuje vědět, kdo ten druhý doopravdy je, musí poznat jeho identitu. Teprve potom je možné tento vztah rozvíjet v důvěře a lásce. Ať už v projevování vděčnosti či jiných způsobech náklonnosti. „Klement Alexandrijský tvrdil, že člověk má na prvním místě děkovat Bohu za dar vědění, tedy takového vědění, kterým poznává Boží velikost. Čím více ji chápe, tím více děkuje. Stejně tak to působí i naopak. Čím větší je naše vděčnost, tím více Bůh zjevuje svou slávu.“¹⁶² Bůh nechává člověku otevřeny oba směry, jak k němu více přistoupit. Základem však zůstává vděčnost za tak velký dar.

¹⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 60.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 60.

¹⁶⁰ FRANCOEUR, Pierre. *Modlitba ve škole křesťanských mistrů*. Praha: Paulínky, 2011. Cesty spirituality, s. 48.

¹⁶¹ Srov. BARRY, William A. a WILLIAM J. CONNOLLY. *Praxe duchovního doprovázení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. Orientace, s. 66.

¹⁶² ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Velehrad: Refugium, 2000, s. 414

Jak už jsem zmiňovala výše, Bůh se zjevuje také prostřednictvím Písma svatého. Člověk poznává jeho vlastnosti i jednání. Poznává ho jako Boha, který povolává jednotlivce (srov. Gn 12,1), ale i mnohé (srov. 2Te 1,11). Je shovívavý (srov. Ž 86,15), ale i žárlivě milující (srov. Ex 34,14). Je Bohem mocným (srov. Ž 147,5), ale také tím, který umývá nohy svým učedníkům (srov. J 13,12), je to divotvůrce, který chodí po vodě (srov. Mk 6,49), rozmnožuje chléb (srov. Mk 6,41), křísí mrtvé (srov. J 11,43), ale i ten, který se potí krví (srov. L 22,44). V duchovním doprovázení zůstává tato základní otázka: Kým je Bůh pro tebe? Jak ho ty poznáváš ve svém životě?

A každý se v odpovědi může nacházet jinde. Do plného vztahu dorůstá člověk celý život. Doprovázející má tedy vedenému pomoci poznat a prožít úsek cesty, na níž se nachází právě teď. Bůh je Bohem živým. On promlouvá do konkrétní situace. Každý je ale individuální, jeho tempo je jiné a to je třeba duchovním doprovázejícím respektovat.

Někdy se například může stát, že se člověk dostane do takové mezní situace, v níž lze ohroženému poskytnout pomoc pouze v prostém spolubytí. Být s ním v této situaci mu pomáhá, aby i on sám mohl v této situaci být. To má význam pro získání hlubšího ontologického kontextu. Takový člověk získá díky láskyplné pomoci doprovázejícího možnost zakusit, že je přijímán v každé situaci. Toto nadsituační duchovní spolubytí, jak popisuje Jolana Poláková, pomáhá člověku, aby nakonec více méně sám zachránil svou ohroženou svébytnost, svoboden vůči situaci¹⁶³

Ontologický růst je v základech identity člověka. Identita má sice v jednom svém významu charakter stabilního a opěrného bodu, ale ne jako neměnné danosti, nýbrž jako stále se rozvíjejícího duchovně-intelektuálního produktu. Člověk buď ontogeneticky roste, utváří se a dospívá k novým, vyšším a komplexnějším podobám svojí identity, nebo stagnuje a svoji identitu postupně proměňuje na uzavřenou danost, anebo ji dokonce degraduje na částečnější podoby.¹⁶⁴

Pokud bychom tento proces zrání vztáhli i na téma děkovné modlitby, která je předmětem této práce, museli bychom zdůraznit, že i k tomuto kroku vděčného postoje

¹⁶³ Srov. POLÁKOVÁ, Jolana. *Možnosti transcendence*. Praha: Zvon, 1994. Logos, s. 40–41.

¹⁶⁴ Srov. GÁLIKOVÁ, Silvia a kol. *Člověk a jeho identita*. Filozofická fakulta TU v Trnavě, 2013, s. 21.

dorůstá každý v jiném časovém úseku života. Následně to přiblížím krátkým příkladem. Tatínek svému malému synovi zakáže jít bruslit na ještě ne dosti pevný led. Tento chlapec bude stěží tatínkovi děkovat za tento zákaz. Jakmile ale chlapec dospěje, přijde na základě poznání k tomu, že tatínek mu tehdy zachránil život, a bude schopen mu poděkovat. Stane se tak na základě poznání. Toto poznání uschopňuje člověka, aby na základě zkušenosti dokázal v podobné situaci reagovat jinak. Přesto však ona zkušenost není zbavena kroku víry. Děkovat v situaci, kdy se člověku daří špatně, není už otázka citu, ale rozhodnutí, a k němu je třeba dospět, často i opakovaně.

Základem je poznat svoje reakce, to je, jak a proč se chovám v jednotlivých situacích tak, jak se chovám, co mě k tomu vede, jaké jsou moje motivy. Mohou to být neuzdravená zranění, neodpuštění, nevyřešené vztahy, charakterové vlastnosti, nepoznaná pravda o sobě, o druhých, o Bohu a samozřejmě emoční prožitky.

„V tomto nekončícím dialogu mohou nejhlubší lidské reakce na Boží jednání dospět k výslovnému závazku jen velmi pomalu, s velkými obtížemi. Některé naše reakce na sebe například berou obranné zabarvení.“¹⁶⁵ Lidé mohou ve svém životě zažít velmi těžké věci, bolesti, smrt blízké osoby, traumata a jiné další. Kdyby například duchovní doprovázející takovému člověku řekl: „Děkuj za to,“ ačkoliv by měl pravdu, možná by na jeho výzvu nepřišla kladná odpověď. Někdy je třeba, aby tomuto úkonu předcházela čas uzdravování, odpouštění, smíření, odevzdání. Autor knihy kazatel píše: „Všechno má určenou chvíli a veškeré dění pod nebem svůj čas.“ (Kaz 3,1) A to je dobře. Ani zde není prostor pro zklamání, protože pravý čas je předmětem Boží prozřetelnosti.

Stejně tak se lidské zranění projevuje v modlitbě. Bernhard Casper v knize *Událost modlitby* popisuje, jak se například z modlitby nářků rodí modlitba chval, ve které zůstává nářek přítomen, a chvála tak získává svou pravou váhu. Obdobně rosteme

¹⁶⁵ BARRY, William A. a William J. CONNOLLY. *Praxe duchovního doprovázení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. Orientace, s. 52.

v modlitbě díky, kdy neděkujeme jen za to, co jsme obdrželi. Teprve když se otevře vztah k dárci, získává modlitba díky svůj pravý smysl.¹⁶⁶

Aby se ten či onen způsob modlitby mohl v člověku zakořenit, je třeba ho konat opakovaně, každodenně, stále znovu a znovu. Je třeba do něj vstoupit cele. Tím se člověk učí, že ho prožívá, praktikuje. Tomáš Korčák popisuje ve své knize *Uzdravující vděčnost*, jak docílit toho, aby člověk vrůstal do postoje vděčnosti. Je třeba nezapomínat na Boží dobrodiní (srov. Ž 103,2). Lidská duše snadno zapomíná důležité věci. Starozákonní král David dokonce přikazuje své duši, aby byla vděčná a Bohu děkovala. Prevencí nevděku je tedy neustálé směřování mysli, představivosti i emocí na Boží skutky vykonané v životě člověka.¹⁶⁷ Tomáš Korčák dále píše: „Tedy namáhej se, přemýšlej, vzpomínej a připomínej si, co pro tebe Bůh ve tvém životě již učinil. Vyjdi z otupělosti vláčného davu, kterého bolí myslet. Napiš si seznam vyslyšených modliteb a zázraků, které Bůh pro tebe již vykonal. Napiš si i seznam pozitivních vlastností tvého partnera a tvých dětí. A za vše Bohu děkuj!“¹⁶⁸ Obdobně mluví autor páté knihy Mojžíšovy, který vybízí Izraelity, aby nikdy nezapomínaly na to, co pro ně učinil Hospodin. „Jenom si dej pozor a velice se střež zapomenout na věci, které jsi viděl na vlastní oči, aby nevyzimely z tvého srdce po všechny dny tvého života. Seznam s nimi své syny i vnuky“ (Dt 4,9). Toto připomínání si Božích činů z generace na generaci může pomoci k uchování živé víry a být posilou jak těm, kteří toto svědectví sdílejí, tak těm, kteří je slyší a předávají dále.

Podobný praktický úkon může být v tom, že si člověk vede deník vděčnosti. Robert A. Emmons a Michael E. McCullough doporučují, aby si lidé večer před spaním do tohoto deníku zapsali to, co považují za dar uplynulého dne, a za co by tedy mohli nebo měli poděkovat. Tato metoda byla mnohokrát prověřena a shledána jako účinná

¹⁶⁶ Srov. CASPER, Bernhard. *Událost modlitby: základní linie hermeneutiky náboženského dění*. Praha: Vyšehrad, 2000. Logos, s. 90–92.

¹⁶⁷ Srov. KORČÁK, Tomáš. *Uzdravující vděčnost: jak nás děkování, chvála a uctívání otevírá pro Boží jednání*. Mělník: Juda, 2018, s. 17.

¹⁶⁸ Tamtéž.

množstvím statistických pokusů. Používá se v psychologických experimentech i v psychoterapeutických a výcvikových sezeních.¹⁶⁹

Další možností je vést člověka ke každodennímu zpytování svědomí, kde nebude opomenuta ani stránka děkování. Ignác z Loyoly nabízí zpytování svědomí obsahující těchto pět kroků: 1. uvědomění si Boží přítomnosti, 2. poděkování za obdržená dobrodiní, 3. uznání svých chyb, 4. lítost a prosba za odpuštění a 5. rozhodnutí pro nový den.¹⁷⁰

Ať už duchovní doprovázející zvolí jakýkoliv způsob, jímž člověku pomáhá dojít k vděčnému postoji, vždy tak koná podle situace a duchovní zralosti vedeného. Tento systém praktického konání nesmí nikdy nahradit osobní vztah za rutinu, která by byla vztahu spíše na překážku. Člověk se i v tomto systému má nacházet ve formě dialogu, kdy odpovídá na to, co Bůh zjevuje. John Powell ve své knize *Štěstí začíná uvnitř* píše: „Ať člověk tíhne k jakémukoli typu modlitby, podstatou komunikace vždycky zůstává upřímné sdílení sebe sama.“¹⁷¹ Bůh si cení upřímného srdce více než nasazování zbožných a nepravdivých masek (srov. 2S 22,27).

4.3 Vybraná svědectví o působení děkovné modlitby

v životě věřících

Děkovná modlitba působí radost v srdci člověka a je zdrojem pokoje, který dává Duch Svátý. Člověk, který se setkal s Bohem, je veden k tomu, aby o tomto setkání vydával svědectví druhým, kteří jsou stejně jako on na cestě. Svědectví víry má moc povzbuzovat, usvědčovat, probouzet víru těch, kdo toto svědectví slyší. Sám Ježíš mluví o tom, že jeho učedníci budou o něm vydávat svědectví králům a vládcům i celým

¹⁶⁹ Srov. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti: kudy vede cesta k přátelství?* Praha: Grada, 2007. Psyché, s. 111–112.

¹⁷⁰ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Velehrad: Refugium, 2000, s. 384.

¹⁷¹ POWELL, John. *Štěstí začíná uvnitř*. Praha: Portál, 2000, s. 174.

národům (srov. Mt 10,18). Autor listu Timoteovi vybízí Timoteje, aby se nestyděl vydávat svědectví o Pánu Ježíši (srov. 2Tim 1,8).

Papež František píše v apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium*: „Dobro vždycky tihne k tomu, aby se sdílelo. (...) Zatímco sdílíme dobro, ono zapouští kořeny a rozvíjí se.“¹⁷² Například když čteme texty v knize žalmů, poznáváme neuhasitelnou touhu žalmisty vzdávat Bohu chválu před mnohými. „Vytáhl mě z jámy zmaru, z tůně bahna, postavil mé nohy na skálu, dopřál mi bezpečně kráčet a do úst mi vložil novou píseň, chvalozpěv našemu Bohu. Uvidí to mnozí a pojme je bázeň, budou doufat v Hospodina.“ (Ž 40, 3–4)

Papež Pavel VI. v *Evangelii nuntiandi* píše, že je nutné, aby toto svědectví slova bylo taktéž podpořeno svědectvím vlastního života, který je již prvním evangelizačním činem.¹⁷³ Skrze děkovnou modlitbu, která se stane součástí životního stylu křesťana, může Bůh prozařovat celý život člověka, jehož paprsky budou zářit na celé jeho okolí.

V této podkapitole uvedu čtyři svědectví věřících osob, jež zakusily, jaký dopad má děkovná modlitba na jejich život, protože jak píše Tomáš Korčák, „vděčnost a chvála nás vede ke sdílení Krista s druhými“.¹⁷⁴

Moje cesta k vděčnému srdci:

U nás doma se nikdy moc neděkovalo. Jako děti jsme sice byli ze slušnosti učeni poděkovat, protože „se to tak má“. Nikdo ale na tom v průběhu let netrval. Nijak zvlášť u nás „kultura vděčnosti“ nezdomácněla. Vliv to mělo i na moji osobní modlitbu. Nedokázala jsem Bohu děkovat. Nebyl důvod. Veškerá modlitba byla vlastně jedna velká prosba za mě a mé potřeby. Vždy mi dělalo problém za něco poděkovat. Jako dítě jsem v tom neviděla potřebu. Když jsem byla starší, poděkovat Bohu nebo lidem nahlas bylo pro mě těžké. I když jsem v srdci toužila po tom, abych to dokázala, šlo to těžko. Často

¹⁷² EG 9.

¹⁷³ Srov. EN 21.

¹⁷⁴ KORČÁK, Tomáš. *Uzdravující vděčnost: jak nás děkování, chvála a uctívání otevírá pro Boží jednání*. Mělník: Juda, 2018, s. 13.

jsem z toho byla vystresovaná a obviňovala se, že něco tak základního nejsem schopná zvládnout. Přinášelo mi to pocit méněcennosti a bolesti. Zlobila jsem se sama na sebe.

Zlom nastal v mých 21 letech, kdy jsem Boha poznala jako živého Boha, který o mně ví a není mu jedno, co prožívám. Jemu jsem tehdy dala svůj život. Nastalo období, kdy jsem Boha chválila a uctívala za to, jaký je. Postupem času se tato modlitba chvály přerodila do modlitby vděčnosti. To, že jsem Boha pustila do svého života, mi pomohlo vidět věci v novém světle. Pomohl mi vidět tolik malých i velkých věcí v mém životě, za které můžu být vděčná a které jsem dříve neviděla. Nejprve jsem děkovala za úplně malé věci kolem sebe. Postupem času přišla doba, kdy jsem děkovala i za ty těžké věci nebo i budoucnost, bez ohledu na to, co se odehraje.

Vděčnost mi otevřela srdce k větší vnímavosti na samu sebe a svět kolem mě, na Boha a jeho hlas i lidi, které ve svém životě potkávám. Díky tomu, že jsem dokázala děkovat Bohu, dokážu být vděčnější i v mezilidských vztazích. Je to sice stále proces, a ne vždy dokážu nahlas říct to, co v srdci je. Ale mám radost z toho, že Bůh mi dal tvořivost a můžu hledat způsoby, jak svou vděčnost vůči lidem projevit i jinak.

Patricie, 27 let

Moje maminka dostala druhou mozkovou mrtvici, která jí způsobila ochrnutí poloviny těla. Tuto situaci velmi těžko zvládal můj tatínek. V té době jsem se nacházel v jiné zemi, daleko od rodičů. Od počátku jsem ale toto zlo nepoznával jako negativní, naopak jsem prožíval velkou vděčnost. Bylo to pro mě něco nového, něco nepředstavitelného, ale pravdivého. Přicházelo to jakoby neustálá děkovná modlitba, byť nevysslovená. Tento postoj vděčnosti rozlil obrovské požehnání do naší rodiny. Jakkoliv těžká byla tato situace, do které jsme se s rodiči dostali, nikdy jsem nepociťoval její tíhu. Smutek ano. I velký smutek a bezmoc, ale ne tíhu kříže.

Požehnání se projevovalo ve velké proměně mého tatínka, charakterové proměně, která byla znatelně odlišná od jeho předchozího charakteru. Jakkoli byl hodný člověk, tak byl ten, kterému se sloužilo, a nyní se on stal tím, kdo slouží mamince. Jakkoli byl prudký,

nyní se stal tím nejjemnějším manželem a tatínkem, kterého si dokážu představit. Jakkoli jsme v rodině měli své rozmíšky a odlišné názory, které způsobily rozdělení, tak mrtvice maminky a její následný handicap způsobily jednotu, harmonii a pospolitost nás tří.

A tak vnímám, že tento postoj vděčnosti, byť nezasloužený, je z Ducha Svatého, jakoby ty vzdechy, které vyjadřují modlitby, když nevíme, za co se máme modlit. Vnímám to jako velké svědectví Boží přítomnosti v tomto světě a jeho schopnosti proměnit zlo v něco, co prospěje člověku, pokud se tomu otevře. Poznávám to jako obrovskou milost, kterou dokáže působit Bůh, pokud mu člověk otevře dveře, když klepe.

Bůh si tuto situaci připravil už dříve, než nastala, tím, že jsem se přestěhoval a měl jsem k dispozici prostory a také finance, abych je mohl opravit. Začal jsem je opravovat po mamčině první mrtvici, kdy ještě vůbec nebylo zřejmé, že nastane druhá, ze které se už těžko bude dostávat, a bude ochrnutá. Po první mrtvici se zdálo, že bude relativně fungovat. A možná i toto mě přivedlo k vnitřnímu pokoji, že Bůh má všechno pevně ve svých rukou, a pak člověk dokáže spíše dojít k vděčnosti.

Tomas, 53 let

Při svém studijním pobytu v USA jsem prožívala období, které nebylo úplně podle mých představ, mé plány se mi nedařilo realizovat, cítila jsem bezmoc, zklamání a smutek. Během těchto dní mi zavolala má sestra, která mi poradila, abych za tyto okolnosti, které se mi nedaří a nelze je prolomit, Pánu Bohu děkovala. Nebylo to pro mě lehké, a tak jsem začala vyslovovat své poděkování Bohu spíš přes zuby. Mé srdce však slyšelo, co můj hlas a moje vůle vyslovuje k Bohu, a všimla jsem si, že postupně to šlo čím dál tím snadněji.

Tento můj prožitek umocnil také tamější svátek Thanksgiving, který byl hned na druhý den. Při něm jsem si ve mši svaté uvědomila, jak oprávněné a správné je děkovat Bohu skutečně za všechno, co dopustí na mém životě. Začalo to měnit optiku mého pohledu na Boha – vnímala jsem jej jako štědrého Dárce, který však je sám pro mě tím největším Darem. Bůh opět dostal první místo v mém životě. V tomto pohledu na Boha,

který mě miluje a má se mnou dobrý plán, vnímala jsem jako snadné bezvýhradně se odevzdat do jeho vůle a jeho prozřetelnosti a přijmout jakékoli okolnosti svého života. Nezůstalo však jen u změny mého srdce, ale začaly se dávat do pohybu i okolnosti, které se předtím jevily jako neřešitelné!

Od té doby vidím těžkosti svého života jako příležitosti vzdát Bohu skutečnou chválu a dík a mám víru, že On má vše pevně ve svých rukách. DÍKY, JEŽÍŠI!

Marie, 27 let

Můj vztah k Bohu v modlitbě se v mém životě vyvíjel postupně. V mládí převažovala především modlitba prosebná, ve středním věku jsem začala modlitbu prožívat jako odevzdání se do Boží vůle, ať je jakákoliv, často skrze nověnu odevzdanosti. Od nedávna jsem do svého vztahu s Bohem zařadila častou modlitbu díky. Děkuji teď Bohu za VŠECHNO. V životě svém i v životech mých blízkých. Ať to shledávám pozitivním nebo negativním. Někdy to není úplně snadné, ale je to pro mě vrcholné vyjádření toho, že Bůh je opravdu Pánem každé situace. A to je skutečnost, která mi dává v životě smysl, pokoj a radost. Promítá se to ve velkých událostech, ale i ve všedních maličkostech. Modlitba díky mi umožňuje vnímat Boha jako milujícího Otce, který dává svým dětem dobré dary.

Opravdové díkyvdání prožívám hlavně při mši svaté, kdy se skrze Ducha Svatého a svátost eucharistie spojuji s Pánem Ježíšem, On ve mně a já v Něm, a společně se odevzdáváme v díkyvdání Bohu Otci. Nechávám tento úžasný dar působit ve svém životě a vidím, jak moc se měním já, lidé kolem mě, ale i můj vztah k Bohu.

Jana, 56 let

Tato svědectví ukazují, jak Bůh vstupuje do situací a životů těch, kdo mu otvírají s vděčností svá srdce. Jeho působení je odpovědí na jejich důvěru. Bůh nemůže zklamat ty, kteří touží po jediném dobru, jímž je On sám. Dává člověku mnohem víc, než o co prosí, protože ve své lásce je nedostižitelný.

Vydávávání svědectví je důležitou součástí života křesťana. Křesťan je povolán k hlásání radostné zvěsti o Boží lásce k člověku. Tato zvěst má sílu měnit lidské životy. Je základem víry, neboť víra je ze zvěstování (srov. Ř 10,17). Málokdo ale doopravdy chápe velikost této zvěsti. Autor knihy *Power in praise*, Merlin R. Carothers, popisuje, jak lidé zaměňují tuto zprávu o Boží lásce a věčném životě za něco, co nemá žádnou hodnotu. Proč tomu tak je? Protože se domnívají, že si tento dar musí zasloužit. Nemají z něho radost, která by je vedla k tomu, aby se o něm sdíleli s druhými. Chápu ho spíše jako nepatrný dar, který si musí „odpracovat“ například účastí na bohoslužbách. Nepochopili velikost daru, ani to, že je zadarmo, bez zásluh, že byl každému dán z milosti Boží, že Ježíš na kříži zaplatil celou cenu.¹⁷⁵ Protože se mnozí křesťané domnívají, že si Boží dar musí zasloužit, konají skutky ne z lásky, ale z povinnosti, naopak ten, kdo poznal nezasloužený dar Boží lásky a na svém životě ji prožil, koná skutky jako odpověď lásky na lásku Boží. A takové jednání přináší do života radost a pokoj.

Je však nutno říci, že láska je dar Boží. Dokonce je tím největším darem, jak píše apoštol Pavel v listě do Korintu (srov. 1K 12,31). John Powell podobně poukazuje na to, že zdrojem lásky je Bůh a tato láska vzniká bez lidského úsilí. Člověk, který žije vztahy s druhými, brzy zjistí, že bez Boží pomoci nedokáže milovat druhé za všech okolností. Tomu, komu se lásky nedostává, má prosit Boha, aby mu dal dar pravé lásky. Pokud lidé přijmou milost lásky a budou ji užívat, budou rovněž vytvářet prostor pro Boží působení.¹⁷⁶ „A když to dělají, Bůh jedná. Díky těm, kdo milují, Bůh proměňuje tento svět.“¹⁷⁷ Aby se každý mohl potkat s Boží láskou osobně. Je to takový koloběh lásky, ve kterém Bůh jako starostlivý Otec pomáhá člověku, aby k němu našel cestu.

S obdobným principem, kde Bůh projevuje svou moc, se můžeme potkat i při děkování a chvále. Člověk, který osobně poznal Boha, nemůže jednat jinak než Bohu vzdávat chválu a dík. Bůh, který člověka stvořil ke své slávě, přebývá uprostřed těchto chval (srov. Ž 22,4). A jak už jsem zmiňovala výše, kde je Bůh přítomen, tam proměňuje

¹⁷⁵ Srov. CAROTHERS, Merlin R. *Power in praise*. Plainfield, N.J.: Logos International, 1972, s. 23–24.

¹⁷⁶ Srov. POWELL, John. *Štěstí začíná uvnitř*. Praha: Portál, 2000, s. 92–94.

¹⁷⁷ Tamtéž. 94.

skutečnost.¹⁷⁸ „Vděčnost a chvála je prostředím, kde Bůh jedná a rád koná své divy.“¹⁷⁹

Člověk, který vidí, jak Bůh působí, opět musí děkovat a Boha chválit.

Bůh žije v přítomnosti, u něj je neustálé „ted“^x. To, že člověk nevidí jeho dary hned, neznamená, že modlitba nebyla vyslyšena, a není tedy důvodem k nevíře či nevděčnosti. Jak píše papež František v *Gaudete et exsultate*: „I v okolnostech, které nás deptají, můžeme vždycky hodit kotvu úpěnlivé prosby, která nás přivede k opětovnému spočinutí v Božích rukou a přiblíží ke zdroji pokoje: „Netrapte se žádnou starostí, ale v každé modlitbě a prosbě děkujte a předkládejte své žádosti Bohu. A pokoj Boží, převyšující každé pomýšlení, bude střežit vaše srdce i mysl v Kristu Ježíši (F 4,6–7).“¹⁸⁰

Jestliže si tedy některý křesťan zvolí děkovnou modlitbu za součást svého životního stylu, bude se moci vlastní zkušeností přesvědčit, co znamenají tato slova, a jeho život se může stát jedním velkým díkem Bohu, jehož dobrota nemá konce.

¹⁷⁸ Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Vnitřně zakoušet: eseje pro duchovní cvičení*. Olomouc: Refugium, 2009, s. 179.

¹⁷⁹ KORČÁK, Tomáš. *Uzdravující vděčnost: jak nás děkování, chvála a uctívání otevírá pro Boží jednání*. Mělník: Juda, 2018, s. 14–15.

¹⁸⁰ GE 144.

Závěr

Záměrem této práce bylo představit děkovnou modlitbu jako součást životního stylu křesťana a ukázat na její význam v četných životních okolnostech. K tomuto vytyčenému cíli bylo zapotřebí přistoupit s přiměřenou metodikou. Opírala jsme se zejména o induktivní přístup a porovnávání dostupných textů. Důležitými zdroji byla například díla Tomáše Špidlíka, Michala Altrichtera, Marka Ivana Rupnika nebo Silvana Faustiho.

Při zkoumání tématu jsem došla k závěru, že děkovná modlitba má výsadní postavení v životním stylu křesťana z důvodu, že díky vstupujeme výrazněji do Boží přítomnosti, sami jsme přívětivěji naladěni a takto pozitivně připravené srdce, tedy biblicky „celý člověk“, odpovídá identitě křesťana, totiž člověka coby Božího stvoření. Bůh nás totiž stvořil jako bytosti, které vzdávají chválu a jsou vděčné. Tím dokážeme plněji rozpoznat, jak se v nás mohou projevit účinky křtu, jímž jsme přičleněni do rodiny Božích dětí – a rodinu může vytvářet jen člověk nesený pozitivními hodnotami. Být vděčným pak nesouvisí jen se zdvořilým gestem ve smyslu solidního společenského chování, ale jde o zrcadlení vítězného dobra, které odpovídá jeho Původci, Bohu, jenž je nejvyšším Dobrem. Vyjádření vděčnosti je pak duchovním předpokladem k přijetí daru spásy, který prostupuje to, čím „na této zemi“ žijeme a co je nám Dárcem dobra svěřeno, byť nic ze stvoření, které mívá Boží přítomnost, nemůže nám toto dobro dát.

Živý vztah se Stvořitelem člověku napomáhá vidět dobro v každé životní okolnosti a vzdávat Bohu díky za vše. Těžké nebo dokonce zlé okolnosti nemají být důvodem, který by zabraňoval vzdávat Bohu díky; vztah k Bohu je závislý na okolnostech, ale i v nich se Bůh dává vždy poznávat – neboť to slíbil. Abychom mohli vzdávat Bohu díky za všech okolností (srov. Ef 5,20), usilujeme o živou víru, tedy upřímně zakoušený vztah k Pánu. V prověření jakosti naší víry – leckdy bez našeho předchozího scénáře – se osvědčuje naše vytrvalost a nabízí se příležitost k přinášení

oběti díky, která je Bohu velmi milá, ale rovněž se projevuje Boží věrnost. A na této stavíme.

Aby člověk mohl děkovat Bohu, musí Boha nejen poznat takového, jaký se zjevuje, jak ke každému člověku promlouvá, ale musí ho chtít do svého života uvědoměle pozvat. To se pak děje na základě Božího slova. Na příkladech biblických postav, jednání Boha s vyvoleným národem i s celou církví, totiž v jejích živých osobnostech, člověk poznává, jak Boží prozřetelnost působí v lidském životě. Bůh, který stvořil svět, má dobrý plán s ním i s každým člověkem, nic se mu nevymyká z rukou.

Největším příkladem, na kterém se křesťan učí, jak vzdát Bohu díky, je Ježíš a jeho životní styl. Ten se má stát pro křesťana měřítkem jeho životního stylu. Ježíš sám ukazuje cestu vděčnosti svému Otci, jemuž odevzdává všechno, co od něj přijal. Ježíšův příklad je důvodem vděčnosti i za dar utrpení, které má hodnotu ve spojení s Ním.

Dík má být pronášen v pokoře obdarovaného skrze Ježíše Krista, neboť pokorným Bůh dává svou milost. Do tohoto vztahu je třeba dorůstat a prosit Boha o dar děkonné modlitby, protože je to nakonec sám Duch Svatý, který v lidském srdci koná toto dílo.

Téma vděčnosti je velmi rozsáhlé. Proto tato práce akcentuje jen vybrané aspekty. Výběr určitých nosných prvků mi metodologicky připadal přínosnější nežli rozklíčovat další či četné zároveň. Téma se vyskytuje v mnoha duchovních dílech známých autorů. I když se domnívám, že by bylo třeba toto téma více popularizovat v dnešní společnosti, která trpí „nemocemi“ nevděku, nespokojenosti, kritizování, jež mají negativní dopad na jejich duchovní život, nemohu tímto pohledem zastřít růst církve cestou vděčnosti, jak se ona vyvíjí v celosvětovém měřítku – kde je téma vděčnosti živé.

Pokud jsem se v práci zabývala přednostně vděčností k Bohu, je přirozené, že se tímto otevírá i rovina vděčnosti v mezilidských vztazích, o které však pojednává mnoho jiných psychologických výzkumů a studií. A některé tyto psychologizující texty volají po duchovním kontextu či duchovnějším zakotvení. Přijmout tuto výzvu v praktické rovině vyhotovení dalších textů by však znamenalo překročit rozsah této práce.

Práce měla přínos pro můj osobní duchovní život; práce na tématu oslovila rovněž blízké a známé. Praktikování tohoto způsobu modlitby mi ukázalo nové aspekty života s Bohem a začalo proměňovat moje myšlení i jednání a také širší kontext mého života. Ukázalo mi, že v běžných situacích života lze zahlédnout absolutnost Boha a nezůstat v těchto situacích pocitově vězet. Čím více se dívám na svět pohledem vděčnosti, tím více poznávám Boha ne jako toho, kterého je třeba stále prosit o dobré dary, ale jako Boha, který sám do mého života sestupuje coby ten, kdo se sám dává. Odtud vůči Bohu roste můj úžas i děkování.

Bibliografie

Církevní dokumenty

FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě*. Praha: Paulínky, 2014, 183 s. ISBN 978-80-7450-118-0.

FRANTIŠEK, *Gaudete et exsultate: Apoštolská exhortace o povolání ke svatosti v současném světě*. Praha: Paulínky, 2018. ISBN 978-80-7450-302-3.

Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 817 s. ISBN 80-7192-488-1.

PAVEL VI., *Dei Verbum: Věřoučná konstituce o Božím zjevení* (18. listopadu 1965). Praha: Zvon, 1995.

PAVEL VI., *Evangelii nuntiandi: Apoštolská exhortace: hlásání evangelia*, (8. prosince 1975). Praha: Zvon, 1990, 75 s. ISBN 80-7113-026-54.

PAVEL VI., *Lumen gentium: Věřoučná konstituce o církvi* (21. listopadu 1964). Praha: Zvon, 1995.

PAVEL VI., *Optatam totius: Dekret o výchově ke kněžství* (ze dne 28. října 1965). In: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

PAVEL VI., *Perfectae caritatis: Dekret o přiměřené obnově řeholního života* (28. října 1965). In: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

PAVEL VI., *Presbyterorum ordinis: Dekret o službě a životě kněží* (ze dne 7. prosince 1965). In: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

Sekundární literatura

ALTRICHTER, Michal. *Spirituální teologie*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2017. Prameny spirituality. ISBN 978-80-7412-278-1.

ALTRICHTER, Michal. *Životní styl a duchovní život: odpovědi k otázkám*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2015. Současné otázky. ISBN 978-80-7412-199-9.

BARRY, William A. a William J. CONNOLLY. *Praxe duchovního doprovázení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. Orientace. ISBN 978-80-7195-217-6.

BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2008. Teologie. ISBN 978-80-7021-965-2.

- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad.* Praha: Česká biblická společnost, 2007. ISBN 978-80-87287-92-7.
- Biblické postavy: kdo je kdo ve Starém a Novém zákoně.* Praha: Knižní klub, 2014. ISBN 978-80-242-4455-6.
- BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. ISBN 80-7192-150-5.
- BRUGGER, Walter. *Filosofický slovník.* Praha: Naše vojsko, 1994.
- BUOB, Hans. *Růst v modlitbě: Cesta obrácení: Přednášky.* Praha: Portál, 1993. ISBN 80-85282-52-6.
- CAROTHERS, Merlin R. *Power in praise.* Plainfield, N.J.: Logos International, 1972. ISBN 0912106255.
- CASPER, Bernhard. *Událost modlitby: základní linie hermeneutiky náboženského dění.* Praha: Vyšehrad, 2000. Logos. ISBN 80-7021-405-8.
- Cesta vděčnosti: Cesta odcházení: krátké příběhy, povídky a citáty, které chtějí obohatit vaše životní putování.* Praha: Advent-Orion, 2012. Kudy do nebe. ISBN 978-80-7172-868-9.
- De CAUSSADE, Jean-Pierre. *Odevzdanost do Boží prozřetelnosti: milost přítomného okamžiku.* Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007. Societas. ISBN 978-80-86715-88-9.
- DE FIORES, Stefano a Tullo GOFFI. *Slovník spirituality.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9.
- DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-123-6.
- DUPLACY, Jean. *Slovník biblické teologie.* Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.
- FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Lukáše: porozumět Božímu slovu.* Praha: Paulínky, 2011. Nad evangeliem. ISBN 978-80-7450-025-1.
- FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše: porozumět Božímu slovu.* Praha: Paulínky, 2009. Nad evangeliem. ISBN 978-80-86949-77-2.
- FRANCOEUR, Pierre. *Modlitba ve škole křesťanských mistrů.* Praha: Paulínky, 2011. Cesty spirituality. ISBN 978-80-7450-013-8.
- GÁLIKOVÁ, Silvia a kol. *Člověk a jeho identita.* Trnava: Filozofická fakulta TU, 2013. ISBN 978-83-74-90-669-2.
- GUARDINI, Romano. *O modlitbě.* Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1970. Paprsek.
- GUMBEL, Nicky. *Ježíšův životní styl.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014. ISBN 978-80-7195-695-2.

- HOLČÁKOVÁ, Renáta. *Štěstí, smůla? Kdo ví?: příběhy kolem nás*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-639-6.
- JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.
- LALLEMANT, Louis. *Spiritualita srdce: duchovní učení*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2009. Societas. ISBN 978-80-7412-038-1.
- LEWIS, Clive Staples. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat domů, 2011. ISBN 978-80-7255-264-1.
- KEMPENSKÝ, Tomáš. *Čtyři knihy o následování Krista*. Brno: Cesta, 2001. ISBN 80-7295-019-3.
- KIERKEGAARD, Søren Aabye. *Bázeň a chvění: Nemoc k smrti*. Praha: Svoboda, 1993. ISBN 80-205-0360-9.
- Komentáře k Starému zákonu: Genézis, 1. svazok*. Trnava: Dobrá kniha, 2008. ISBN 978-80-7141-626-5.
- KORČÁK, Tomáš. *Uzdravující vděčnost: jak nás děkování, chvála a uctívání otevírá pro Boží jednání*. Mělník: Juda, 2018. ISBN 978-80-87239-47-6.
- KOWALSKA, Faustyna. *Deníček: Boží milosrdenství v mé duši*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-531-4.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života*. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 80-247-1370-5.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti: kudy vede cesta k přátelství?* Praha: Grada, 2007. Psyché. ISBN 978-80-247-1838-5.
- LIGUORI, Alfonso Maria de. *Návod na dobrý život*. Vranov nad Dyjí: A.M.I.M.S., 2011. A.M.I.M.S. M. ISBN 978-80-260-1661-8.
- LOEW, Jakub. *Ježíš nazývaný Kristus*. Řím: Křesťanská akademie, 1975. Náboženská edice.
- MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2715-8.
- MARSCH, Michael. *Uzdravení skrze svátosti*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-86953-11-3.
- Milujte se!: časopis pro novou evangelizaci*. Praha: Res Claritatis, 2007, 45/15.
- Misál na každý den liturgického roku*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003. ISBN 80-7192-846-1.
- MONFORTE, José María. *Úvod do Písma svatého*. Přeložil Jakub SLUKA. Brno: Axis, 2015. Uvedení do teologie. ISBN 978-80-88037-04-0.
- MÜLLER, Paul-Gerhard. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. Malý stuttgartský komentář. ISBN 80-7192-261-7.
- NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1992.

- POLÁKOVÁ, Jolana. *Možnosti transcendence*. Praha: Zvon, 1994. Logos. ISBN 80-7113-106-7.
- POWELL, John. *Štěstí začíná uvnitř*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-488-5.
- QUOIST, Michel. *Kristus uprostřed světa*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-080-4.
- RAHNER, Karl a Herbert VORGRIMLER. *Teologický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2009. Teologie. ISBN 978-80-7021-934-8.
- RAVASI, Gianfranco. *Biblické postavy: liturgický rok s osobnostmi Bible*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-188-9.
- ROTA SCALABRINI, Patrizio. *Písmo jako anděl průvodce: navigace na cestě povolání*. Praha: Paulínky, 2011. Prameny. ISBN 978-80-7450-015-2.
- RUPNIK, Marko Ivan. *Hledám své bratry: lectio divina o Josefu Egyptském*. Olomouc: Nakladatelství Centra Aletti Refugium Velehrad-Roma, 2018. Prameny spirituality. ISBN 978-80-7412-297-2.
- SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.
- SCHÖNBORN, Christoph. *Cesty modlitby: modlitba v Katechismu katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. Duchovní život. ISBN 80-7192-623-X.
- ŠMÍDOVÁ, Olga. *Životní styl a styl života*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-660-9.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2000. ISBN 80-86045-41-2.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Vnitřně zakoušet: eseje pro duchovní cvičení*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2009. ISBN 978-80-7412-028-2.
- TORKINGTON, David. *Mystika všedního dne*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-675-2.
- TUGWELL, Simon. *Modlitba: život s Bohem*. Olomouc: Velehrad, 1995. ISBN 80-901614-9-9.
- VOSKAMPOVÁ, Ann. *Tisíc darů: Výzva žít naplno tam, kde právě jsi*. Praha: Kontakt.cz s.r.o. 2017. ISBN 80-86442-64-0.
- Výklady ke Starému zákonu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-240-4.

Elektronické zdroje

- PSYCHOLOGIE V TEORII A PRAXI, Diagnostika životního stylu člověka [online].
[cit. 2018-10-25]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0812/osobnost-a-jeji-zivotni-sloh>

- VÍRA.CZ, Život křesťana: samé zákazy a příkazy? [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z:
<http://www.vira.cz/Texty/Tema-tydne/Zivot-krestana-same-zakazy-a-prikazy.html>
- KATOLICKÁ CHARISMATICKÁ OBNOVA, Životní styl [online]. [cit. 2018-11-03]. Dostupné z:
<http://www.cho.cz/clanky/Zivotni-styl.html>
- TEOLOGICKÉ LISTY, Boží prozřetelnost a lidská volba [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z:
<https://www.teologicketexty.cz/casopis/2011-2/Bozi-prozretelnost-a-lidska-volba.html>
- BIBLICKÉ DÍLO, Bible v liturgii [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z:
<http://biblickedilo.cz/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/r-828-30/>
- TEOLOGICKÉ LISTY, Duch, tělo, duše [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z:
<https://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-3/Duch-telo-duse.html>

Seznam zkratek

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
atp.	a tak podobně
cca.	circa
kol.	kolektiv
např.	například
resp.	respektive
s.	strana
srov.	srovnej
sv.	svatý
tj.	to je
tzv.	takzvaný

Zkratky církevních dokumentů a biblických knih

EG	<i>Evangelii gaudium</i>
EN	<i>Evangelii nuntiandi</i>
DV	<i>Dei verbum</i>
GE	<i>Gaudete et exsultate</i>
KKC	<i>Katechismus katolické církve</i>
LG	<i>Lumen gentium</i>
PC	<i>Perfectae caritatis</i>
PO	<i>Presbyterorum ordinis</i>
OT	<i>Optatam totius</i>

Am	Ámos
Dt	Deuteronomium
Ef	Efezským
Est	Ester
Ex	Exodus
F	Filipským
Ga	Galatským
Gn	Genesis
Iz	Izajáš
J	Jan
1J	První list Janův
Jb	Jób
Jon	Jonáš

Jk	List Jakubův
Jr	Jeremjáš
Joz	Jozue
Júd	Júdit
K	List Korintským
Kaz	Kazatel
Ko	Koloským
L	Lukáš
Lv	Leviticus
Mk	Marek
Mt	Matouš
Neh	Nehemjáš
P	List Petrův
Pa	Paralipomenon
Př	Příslloví
Ř	Římanům
S	Samuelova
Sk	Skutky apoštolů
Te	List Tesalonickým
Tm	List Timoteovi
Ž	Žalmy
Žd	Židům